
Den framtida verksamhetsvolymen i rättskedjan

Centrala prognoser för perioden
2014–2017

En rapport från:
Brottsförebyggande rådet
Rikspolisstyrelsen
Åklagarmyndigheten
Ekobrottsmyndigheten
Domstolsverket
Kriminalvården

2013 års rapport.

Hänvisning till respektive myndighets hemsida

www.polisen.se

www.aklagare.se

www.dom.se

www.kriminalvarden.se

www.bra.se

www.ekobrottsmyndigheten.se

ISBN- 978-91-86903-32-9

Kriminalvården

601 80 Norrköping

INNEHÅLL

Förord.....	4
Sammanfattning.....	5
Polisen	5
Åklagarmyndigheten	6
Ekobrottsmyndigheten.....	6
Sveriges Domstolar	6
Kriminalvården	7
Inledning	8
Uppdraget.....	8
Återblick: kort historik.....	8
Det gemensamma arbetet under 2013	8
Rättskedjan påverkas av omvärlden.....	9
Internationell utblick.....	12
Metoder som använts för att ta fram prognoserna	12
Polisen	18
Bakgrund.....	18
Metod	19
Prognos över inflödet.....	19
Prognos över utflödet.....	23
Påverkansfaktorer myndighetsspecifika	25
Konstaterade orsaker till den minskade ärenderedovisningen	27
Åklagarmyndigheten	29
Bakgrund.....	29
Metod	30
Prognos över inflödet.....	31
Prognos över utflödet.....	33
Påverkansfaktorer	34
Ekobrottsmyndigheten.....	35
Bakgrund.....	35
Metod	36
Påverkansfaktorer	36
Prognos över inflödet.....	37
Prognos över utflödet.....	38

Sveriges Domstolar	40
Bakgrund.....	40
Metod.....	41
Prognos över inflödet.....	42
Prognos över utflödet.....	42
Påverkan från tidigare led och påverkansfaktorer.....	43
Påverkansfaktorer	45
Slutlig prognos.....	47
Kriminalvården	49
Bakgrund.....	49
Metod	51
Statistisk framskrivning.....	51
Prognos över inflödet.....	51
Prognos över medelantalet klienter	54
Påverkan av tidigare led och påverkansfaktorer	57
Slutlig prognos.....	60
Uppföljning av tidigare prognoser	62
Utfallet 2010, 2011, 2012 och 2013 jämfört med prognos	62
Brottsförebyggande rådets kommentarer.....	67
Bilaga 1: Polisens indelning i 10 Brottskategorier	68
Bilaga 2: Metodbilaga	69
Prognosernas framtagning	69
Datamaterial	69
Hur en statistisk modell identifieras.....	69
Prognosmodeller	71

FÖRORD

Sedan 2008 samarbetar Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården på regeringens uppdrag med ta fram prognoser över framtida volymer. Detta år har ytterligare en myndighet, Ekobrottsmyndigheten, kommit med i samarbetet. Brottsförebyggande rådet är en resurs i arbetet och har i uppdrag att bistå med metodstöd.

Det är svårt att göra träffsäkra prognoser för den typ av myndighetsverksamhet som det handlar om. Vi har ännu inte hittat några metoder som säkerställer hög prognosprecision när det gäller volymer i straffrättsliga processer varken internationellt eller nationellt. Uppföljningen av tidigare lagda prognoser visar att utvecklingen i flera fall blivit annorlunda än vad som förutsetts. Samtidigt har både modeller och prognosmetodik kontinuerligt förbättrats, vilket ökar förutsättningarna för precisare prognoser.

I denna rapport redovisar myndigheterna 2013 års prognoser som omfattar perioden 2014–2017. Prognoserna gäller volymer av ärenden in och ut från Polisen, via antalet brottsmisstankar i åklagarväsendet och antalet brottmål i de allmänna domstolarna till antalet dömda personer i olika påföljder och verksamheter i Kriminalvården. Arbetsmodellen som tillämpas innebär att myndigheterna har ett nära samarbete, men själva tar ansvaret för prognoserna över den egna verksamheten.

Arbetsgruppen bestod under året av Annika Töyrä, Tove Sporre Lengyel och Ylva Evers från Rikspolisstyrelsen, Sofia Nenzelius, Elin Edfors och Ludvig Olsson från Åklagarmyndigheten, Robert Rajnak från Ekobrottsmyndigheten, Jan Lindgren och Pontus Thor från Domstolsverket, Johanna Hallin, Marie Regnander, Sofia Axell och Boo Kling från Kriminalvården samt Victor Ståhl från Brottsförebyggande rådet.

Februari 2014

Bengt Svenson
Rikspolischef
Rikspolisstyrelsen

Anders Perklev
Riksåklagare
Åklagarmyndigheten

Barbro Thorblad
Generaldirektör
Domstolsverket

Nils Öberg
Generaldirektör
Kriminalvården

Erik Wennerström
Generaldirektör
Brottsförebyggande rådet

Eva Fröjelin
Generaldirektör
Ekobrottsmyndigheten

SAMMANFATTNING

Under 2012 och 2013 minskade antalet ärenden som kom in till polisen och antalet ärenden som redovisades till åklagare. Antalet inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten och antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut minskade också. Inkomna ärenden och antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut hos Ekobrottsmyndigheten ökade under 2012 och 2013, medan domstolarnas inkomna och avgjorda brottmål minskade. Även medelantalet klienter i Kriminalvården minskade under samma tidsperiod. Det var ett lägre flöde i hela rättskedjan under 2012 och 2013. Det finns i dag inga enstaka säkra förklaringar till denna utveckling utan sannolikt är det flera olika faktorer som påverkat utvecklingen.

Rättskedjans myndigheter prognostiserar inte en enhetlig utveckling utan skiljer sig åt. Polisen indikerar en minskning med cirka 10 procent av ärenden redovisade till åklagare mellan 2013 och 2017. Åklagarmyndigheten indikerar att antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut minskar med 2 procent. Ekobrottsmyndigheten prognostiserar en ökning av antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut med 20 procent. Sveriges Domstolar räknar i stort sett med en konstant utveckling av inkomna och avgjorda brottmål. Kriminalvården prognostiserar en minskning med 11 procent av medelantalet klienter totalt.

De olika myndigheternas använda prognosmodeller, antaganden, påverkansfaktorer och eventuella justeringar av statistiska framskrivningar framgår i respektive myndighetsavsnitt.

Polisen

Tabell 1. Prognos över antal inkomna ärenden 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Inkomna ärenden							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	1 236 460	1 217 240	1 209 480	1 199 900	1 193 700	1 189 000	1 185 700
Utv. i procent 2013–2017							-2 %
Årlig förändring	28 599	-19 220	-7 760	-9 580	-6 200	-4 700	-3 300
Utv. i procent mot föregående år	2 %	-2 %	-1 %	-1 %	-1 %	0 %	0 %

Tabell 2. Prognos över antal ärenden redovisade till åklagare 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Ärenden redovisade till åklagare							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	208 510	195 106	173 247	171 100	166 200	161 000	156 000
Utv. i procent 2013–2017							-10 %
Årlig förändring	-4 619	-13 404	-21 859	-2 147	-4 900	-5 200	-5 000
Utv. i procent mot föregående år	-2 %	-6 %	-11 %	-1 %	-3 %	-3 %	-3 %

Åklagarmyndigheten

Tabell 3. Prognos över antalet inkomna brottsmisstankar 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Inkomna brottsmisstankar							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	523 773	495 766	460 748	458 100	453 600	447 600	442 300
Utv. i procent 2013–2017							-4 %
Årlig förändring	2 297	-28 007	-35 018	-2 648	-4 500	-6 000	-5 300
Utv. i procent mot föregående år	0 %	-5 %	-7 %	-1 %	-1 %	-1 %	-1 %

Tabell 4. Prognos över antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Brottsmisstankar med åtalsbeslut							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	218 552	195 212	180 996	181 800	182 200	179 400	176 900
Utv. i procent 2013–2017							-2 %
Årlig förändring	4 962	-23 340	-14 216	804	400	-2 800	-2 500
Utv. i procent mot föregående år	2 %	-11 %	-7 %	0 %	0 %	-2 %	-1 %

Ekobrottsmyndigheten

Tabell 5. Prognos över antalet inkomna ärenden 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Inkomna ärenden							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	4 545	4 591	6 369	6 040	6 008	5 995	5 996
Utv. i procent 2013–2017							-1 %
Årlig förändring	171	46	1 778	-329	-32	-13	1
Utv. i procent mot föregående år	4 %	1 %	39 %	-5 %	-1 %	0 %	0 %

Tabell 6. Prognos över antalet åtalade brottsmisstankar 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Åtalade brottsmisstankar							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	8 593	6 100	8 982	8 073	10 202	10 465	10 728
Utv. i procent 2013–2017							19 %
Årlig förändring	1 628	-2 493	2 882	-909	2 129	263	263
Utv. i procent mot föregående år	23 %	-29 %	47 %	-10 %	26 %	3 %	3 %

Sveriges Domstolar

Tabell 7. Prognos över antalet inkomna brottmål 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Inkomna brottmål							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	90 894	89 798	85 543	86 000	87 000	86 500	86 000
Utv. i procent 2013–2017							1 %
Årlig förändring	-1 544	-1 096	-4 255	457	1 000	-500	-500
Utv. i procent mot föregående år	-2 %	-1 %	-5 %	1 %	1 %	-1 %	-1 %

Tabell 8. Prognos över antalet avgjorda brottmål 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Avgjorda brottmål							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prognos	92 780	90 360	86 083	86 500	87 000	87 000	86 500
Utv. i procent 2013–2017							0 %
Årlig förändring	1 987	-2 420	-4 277	417	500	0	-500
Utv. i procent mot föregående år	2 %	-3 %	-5 %	0 %	1 %	1 %	-1 %

Kriminalvården

Tabell 9. Prognos över medelantalet klienter i Kriminalvården 2014–2017 samt faktiska värden för 2011–2013.

Medelantal klienter i Kriminalvården							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Häktade	1 568	1 571	1 486	1 510	1 510	1 520	1 530
Utv. i procent 2013–2017							3 %
Årlig förändring	54	3	-85	24	0	10	10
Utv. i procent mot föregående år	4 %	0	-5 %	2 %	0 %	1 %	1 %
Övriga i häkte	69	80	81	80	80	80	82
Fängeslömda	4 718	4 528	4 147	3 870	3 690	3 590	3 490
Utv. i procent 2013–2017							-16 %
Årlig förändring	-114	-190	-381	-277	-180	-100	-100
Utv. i procent mot föregående år	-2 %	-4 %	-8 %	-7 %	-5 %	-3 %	-3 %
Frivård	14 043	13 903	13 043	12 740	12 240	12 000	11 780
Utv. i procent 2013–2017							-10 %
Årlig förändring	-174	-140	-860	-300	-500	-240	-220
Utv. i procent mot föregående år	-1 %	-1 %	-6 %	-2 %	-4 %	-2 %	-2 %
Totalt	20 398	20 082	18 757	18 200	17 500	17 190	16 680
Utv. i procent 2013–2017							-11 %
Årlig förändring	-247	-316	-1 325	-557	-680	-330	-310
Utv. i procent mot föregående år	-1 %	-2 %	-7 %	-3 %	-4 %	-2 %	-2 %

INLEDNING

Uppdraget

Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården fick i regleringsbrevet 2013 i uppdrag att samordna och utveckla prognos- och analysarbetet för att förbättra myndigheternas möjligheter att bedöma sin framtida verksamhetsvolym. Brottsförebyggande rådets (Brå) bidrag i prognosarbetet är att stödja myndigheterna så att analysmetoderna genomgående håller hög kvalitet. Uppdragets utgångspunkt är att prognosmodellerna ska ge en rättvisande bild av flödet i brottmålsprocessens centrala delar. I uppdraget ingår även att myndigheterna ska lämna en gemensam årlig rapport i samband med budgetunderlagen. Rapporten ska också innehålla en analys av tidigare lämnade prognoser i förhållande till det faktiska utfallet.

Styrgruppen som består av respektive myndighets verksamhetschef beslutade i början av 2013 om inriktningen av årets prognosarbete. Inriktningen framgår av nedanstående fem punkter.

- Fortsätta ta fram prognoser med det tillvägagångssätt som hittills tillämpats
- Se över möjligheterna att ytterligare utveckla metoderna för statistiska framskrivningar
- Bevaka prognosverksamheter i andra länder och utöka utbytet
- Se över möjligheten till ett utökat och förstärkt rättskedjeperspektiv i prognosarbetet
- Utveckla den gemensamma förmågan att löpande följa och förklara förändringar i myndigheternas resultat.

Återblick: kort historik

Denna rapport är den sjätte i ordningen. Över tid har såväl arbetsmetoder och använda prognosmodeller förändrats. Metoderna har utvecklats i riktningen att de statistiska framskrivningarna har fått en allt större betydelse och olika påverkansfaktorers inverkan på prognoserna fått en minskad betydelse. De använda prognosmodellerna har gått från enkla linjära modeller till mer kvalificerade tidsseriemodeller. Dataunderlaget har blivit mer detaljerat och de använda tidsserierna har blivit allt längre, vilket har gjort att kvaliteten har ökat. Även synpunkter och goda råd från inbjudna externa experter som har granskat rapporterna har bidragit till en förbättrad kvalitet. Över tid har man gjort stora arbetsinsatser för att förstå hur sambanden mellan de olika myndigheterna ser ut. För att öka förståelsen dem emellan användes i tidigare rapporter en gemensam brottsindelning som inte var anpassad till de olika myndigheterna. Samarbetet har nu utvecklats så mycket att det inte längre behövs en gemensam brottsindelning, utan varje myndighet använder den indelning som passar den enskilda myndigheten bäst. Sammanfattningsvis har prognosarbetet utvecklats, och det har varit en lärande process. Det nya för denna rapport är att Ekobrottsmyndigheten deltagit i prognosarbetet.

Det gemensamma arbetet under 2013

För att öka och förstärka rättskedjeperspektivet i prognosarbetet och utveckla den gemensamma förmågan att löpande följa och förklara förändringar i myndigheternas resultat har det gjorts myndighetsgemensamma uppföljningar av flödet i rättskedjan efter 3 månader och efter 7 månader. Resultaten redovisade sedan till respektive myndighetschef för att ge en aktuell bild av

den rådande utvecklingen. Dessutom gjordes för första gången en för myndigheterna gemensam nulägesanalys av narkotikabrottsligheten. Härigenom användes myndigheternas gemensamma kompetens i en aktuell avgränsad fråga.

Rättskedjan påverkas av omvärlden

Samhällsutvecklingen

Rikspolisstyrelsen har inom uppdraget Målbild Polisen år 2020 tagit fram rapporten *Omvärldsanalys 2012*.¹ I den utgår analysen av samhällsutvecklingen från en kartläggning av områden och påverkansfaktorer som bedömts vara särskilt relevanta för att analysera utvecklingstrender som påverkar polisverksamheten.² Flera av dessa berör naturligtvis, i mer eller mindre grad, även de efterföljande leden i rättskedjan. När det gäller den generella samhällsutvecklingen i Europa anges i rapporten följande:

- Polissamarbetet inom EU och Norden har utvecklats i en alltmer operativ riktning. Narkotika, människohandel, mobila gränsöverskridande kriminella grupper samt it-brottslighet är fokusområden inom EU-samarbetet.
- Narkotikarelaterad brottslighet ökar men antalet mord och egendomsbrott minskar. I Sverige minskar det dödliga våldet. Kokainanvändningen ökar i Europa. Konflikter med dödlig utgång mellan kriminella ökar.
- Den organiserade brottsligheten globaliseras och grupperingarnas förmåga att samarbeta utvecklas.

För Sveriges del nämns följande i kartläggningen:

- Den tekniska utvecklingen skapar nya brottsarenor för till exempel bedrägeri, utpressning, barnpornografibrott och ofredande. Kriminella aktörer är inte längre bundna av vare sig tid eller rum. Brottsligheten är ofta komplex och tidskrävande att utreda samt kräver internationellt samarbete.

Europol har genomfört en kartläggning som fokuserar på organiserad brottslighet i Europa, den så kallade SOCTA:n³. I kartläggningen lyfts ett antal brottsområden fram. Efter att SOCTA presenterats, beslutade EU-rådet om prioriteringar för de kommande fyra åren. De prioriterade områdena för perioden 2014–2017 är: illegal invandring, människohandel, varumärkesförfalskade varor som bryter mot hälso-, säkerhets- och livsmedelsbestämmelser, bedrägeri (inkl. punktskattebedrägeri), syntetiska droger, kokain och heroin, it-brottslighet, illegala skjutvapen samt organiserade egendomsbrott som begås av rörliga brottsyndikat.

Rikskriminalpolisen har de senaste fem åren gett ut en lägesbild över organiserad brottslighet. Av de senaste årens rapporter framgår att individer i kriminella nätverk vanligtvis är multikriminella. Brottsligheten spänner över en rad olika områden, allt från enklare vinningsbrott till mer avancerad it-relaterad och ekonomisk brottslighet. De enkla vinningsbrotten kan dock sammantaget generera stora brottsvinster. De senaste åren har Polisen uppmärksammat det ökande inslaget av it-relaterad brottslighet, bland annat bedrägeri, liksom användande av före-

¹ Rikspolisstyrelsen 2012-04-30, VLK-195-2518/11.

² Kartläggningen utgår från den så kallade PEST-modellen och har gjorts inom områdena politik, ekonomi, social utveckling, teknik, miljö, media samt nationell och internationell brottsutveckling.

³ Europol SOCTA 2013 (EU Serious and organised crime threat assessment).

tag i brottslig verksamhet, bland annat penningtvätt och bidragsbrottslighet. De kriminella individerna och nätverken använder våld och hot om våld för att genomföra sin brottslighet eller för att påverka till exempel vittnen eller näringsidkare genom otillåten påverkan och utpressning. Den organiserade seriebrottsligheten avser främst olika typer av tillgreppsbrott (bl.a. bostadsinbrott samt transport- och metallstölder)

Volymernas koppling till brottslighet och anmälningsbenägenhet

Hur många brott som upptäcks och anmäls påverkar flödet i rättskedjan. Att inkomna ärenden ökar eller minskar kan bero på flera orsaker. Dels finns det invärlds faktorer som påverkar anmälningarna, som myndighetsinterna prioriteringar och hur den straffrättsliga lagstiftningen ser ut. Även omvärlds faktorer, till exempel teknik- och it-utveckling, påverkar inflödet till polismyndigheterna.

Brottsligheten och anmälningsbenägenheten förändras, vilket i sin tur påverkar hur många brott som anmäls. När anmälningsbenägenheten är stabil, det vill säga ungefär lika hög varje år, kan de inkomna ärendena ge en indikation på *brottsutvecklingen*. Är anmälningsbenägenheten *hög* kan man få en bra uppskattning av brottslighetens *omfattning*. Bilstölder är ett exempel där antalet polisanmälda brott och andra statistikällor visar på en liknande utveckling. En anledning till det är att 96–98 procent av alla bilstölder anmäls.⁴ Med andra ord ökar polisanmälningarna då de faktiska bilstölderna ökar. I motsats till bilstölder förklaras antalet anmälda narkotikabrott till stor del av polisens arbete. Fler narkotikabrott upptäcks nämligen då polisen och andra myndigheter använder mycket arbetstid på att beivra narkotikabrott.⁵ Narkotikabrottsanmälningarna påverkas alltså inte speciellt mycket av hur narkotikaanvändandet förändras. Samma resonemang kan föras för andra så kallade spanings- och ingripandebrott (exempelvis skatte- och trafikbrott), som oftast anmäls och registreras tack vare polisens och andra myndigheters arbetsinsatser. Mörkertalet för dessa typer av brott är stort och beror i mycket hög grad på myndigheternas aktivitetsgrad.⁶

Anmälningsbenägenhet

I Nationella trygghetsundersökningen (NTU) frågar man ett representativt urval av Sveriges befolkning (16–79 år) om deras utsatthet för brott. Först frågar man om personens utsatthet för brott och sedan om brottet har polisanmälts. Detta gör att man kan få en uppfattning om mörkertalet, det vill säga skillnaden mellan anmäld och faktisk brottslighet, samt hur anmälningsbenägenheten ser ut för olika brottskategorier och hur den utvecklats över tid.

Andelen brott som anmäls varierar mellan olika brottstyper och mellan olika år. Generellt sett kan man utifrån NTU se en ökning av anmälningsbenägenheten. De personer som svarat att de utsatts för brott får frågan om de polisanmält brottet. För brott mot person (misshandel, hot, sexualbrott, personrån, bedrägerier och trakasserier), har andelen som svarar att de polisanmält

⁴ Brå (2012a). NTU 2012 – Om utsatthet, trygghet och förtroende. Rapport 2013:1.

⁵ CAN(2012). Drogutvecklingen i Sverige 2011. Rapport 130 samt Brå (2012b) Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011. Rapport 2012:13.

⁶ För att visa på att den dolda brottsligheten är extremt stor för narkotikabrott kan ett beräkningsexempel göras. 54 190 anmälningar om narkotikabrott inkom till polisen under 2012. År 2007 fanns det enligt FHI 29 500 tunga missbrukare. Anta att varje person gjorde 3 drogintag per dag, vilket ger 1 095 drogintag per person och år. För hela gruppen tunga missbrukare blir det 32 miljoner illegala brukstillfällen. Därutöver kommer överlåtelse av droger och det inte obetydliga rekreativbruket av narkotika. Narkotikabrottsanmälningarna står därmed för någon promille av samtliga narkotikabrott som begås under ett år.

ökat från 24 % till 29 %. Det innebär att anmälningsbenägenheten, alltså andelen brotts handlingar som anmäls, ökat med femtedel (21 %) mellan 2005 och 2012. Inom de olika kategorierna som ingår i brott mot person varierar dock benägenheten att anmäla brott. Anmälningsbenägenheten för egendomsbrott, som definieras som bostadsinbrott, bilstöld, stöld ur/från fordon samt cykelstöld, har varierat runt 50–53 % mellan 2006 och 2012. Anmälningsbenägenheten inom gruppen egendomsbrott har med andra ord varit oförändrad. Dock har benägenheten att anmäla bostadsinbrott ökat.

Den faktiska brottsligheten utveckling – en översikt

Som tidigare nämnts kan den faktiska brottsligheten i vissa fall inverka på hur många ärenden som registreras hos en polismyndighet. När anmälningsbenägenheten är hög och stabil som vid bilstölder, speglar de inkomna ärendena i hög grad hur brottsligheten ser ut. Utifrån olika typer av statistikällor har Brå i en kortanalys studerat egendomsbrott, narkotikabrott och rattfylleri.⁷ Bedömningen är att egendomsbrotten sammantaget har minskat. Bilstölderna och stölderna ur och från fordon har minskat sedan slutet på 90-talet. Cykelstölderna bedöms ligga stilla alternativt minska något. Narkotikabrotten bedöms ligga stilla och rattfylleriet minska. Dock har bostadsinbrotten, framför allt bostadsinbrott i villa, ökat något de senaste åren. Bedrägerierna har ökat, både mot privatpersoner och mot företag. Rån, sexualbrott och misshandelsbrott har varken ökat eller minskat.⁸ Utsattheten för hot och trakasserier är oförändrad eller har minskat något. Det dödliga våldet har minskat.

Effektiviseringar i rättskedjan

Arbetet med att utveckla rättsväsendets informationsförsörjning (RIF-arbetet) syftar till att införa ett elektroniskt informationsflöde i rättskedjan. Målet med arbetet är en effektivare och mer kvalitativ ärendehantering genom bland annat mindre administration och minskade genomströmningstider.

Hittills har under 2012 och 2013 införts elektronisk överföring av ärenden mellan Polisen, Åklagarmyndigheten och Brå. Mellan Åklagarmyndigheten och tingsrätterna har så kallad e-stämning möjliggjorts. Under 2014 kommer ett omfattande arbete bedrivas med behovsinventering och kravställning för resterande delar av flödet, bland annat avseende gemensam tvångsmedelshantering, digital bevisning med mera.

Införandet av RIF kommer att öka förutsättningarna för en effektiv ärende- och målhantering i rättskedjan och kan eventuellt komma att få en inverkan på volymerna under slutet av denna prognosperiod.

Brottmålsprocessen (SOU 2013:17)

Om Straffprocessutredningens förslag genomförs fullt ut kommer de att innebära avgörande förändringar i brottmålsprocessen. Enligt utredningen är det grundläggande att öka parternas inflytande och medverkan i processen för att anklagelser om brott ska kunna prövas inom rimlig tid och med hög kvalitet. Utredningen föreslår därför bland annat följande:

- När ett åtal väcks ska den som åtalas för brott informeras om den påföljd som åklagaren yrkar. Den som åtalas ska alltså inte bara få veta vilket brott han eller hon anklagas för.

⁷ Brå (2013) Brottsutvecklingen för vissa egendomsbrott, rattfylleri och narkotikabrott. Kortanalys.

⁸ Brå (2012b) Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011. Rapport 2012:13.

Åklagaren ska samtidigt ange vad en fällande dom kan leda till i övrigt, exempelvis skadeståndsansvar.

- Domstolen ska inte självmant kunna hämta in en utredning i skuldfrågan. Ansvaret för att utredningen i målet är tillräcklig för en fällande dom ska ligga på åklagaren. Åklagaren ska också sätta den yttersta gränsen för hur strängt straff den tilltalade kan dömas till. Åklagaren ska under rättegången kunna ändra yrkandet om påföljd. Men domstolen ska inte kunna bestämma en mer ingripande påföljd än åklagaren slutligen begärt.
- Det ska finnas olika sätt att handlägga och avgöra mål.
- Åklagaren ska som huvudregel utfärda strafföreläggande vid bötesbrott. Handläggningen i domstol ska förenklas i de fall föreläggandet inte godkänns.
- Erkända mål som rör relativt lindriga brott ska kunna avgöras i en skriftlig ordning om den åtalade erkänner gärningen hos rätten och godtar påföljden med mera. Det handlar om mål i vilka åklagaren yrkar villkorlig dom, skyddstillsyn eller straff som motsvarar fängelse i maximalt sex månader.
- Komplicerade och mer omfattande mål ska förberedas bättre, bland annat genom tidiga förberedelsesammanträden. Det ska också finnas större möjligheter att avgöra delar av ett mål för sig.
- Hovrättsprocessen ska tydligare inriktas på vad parterna vill ha prövat, bland annat genom ytterligare krav på överklagandets innehåll. Det ska göras en inledande granskning i alla mål (generellt krav på prövningstillstånd införs). Om det då står klart att målen är rätt handlagda och avgjorda i tingsrätten ska målen inte prövas vidare.
- Fler mål ska avgöras av en domare i tingsrätt, och vid behov ska tre juristdomare utan nämnd kunna döma i exempelvis stora mål. I hovrätten ska enbart juristdomare döma.
- För att effektivisera hanteringen av brottsutredningar tydliggörs att polismyndigheterna har ett ansvar att biträda åklagaren med att förbereda enskilda anspråk. Myndigheterna i rättskedjan ska ta ett gemensamt ansvar för att reglerna om förenklad delgivning får genomslag, vilket minskar risken för inställda huvudförhandlingar i domstolen. De ska också ha ett gemensamt ansvar för att hålla den misstänkte och målsäganden informerade om handläggningen samt om deras rättigheter och skyldigheter i hela processen.

Internationell utblick

Hittills har arbetsgruppen internationellt inte hittat någon liknande prognosmodell där rättskedjan tillsammans försöker prognostisera hela flödet från inkomna ärenden hos polisen till påföljder i kriminalvården. Möjligtvis kan situationen i Sverige underlättas av att rättskedjans större myndigheter sorterar under ett och samma departement. Det finns inslag av rättskedjeperspektiv i flera prognosmodeller framför allt i Nederländerna och i Nya Zeeland. Det finns även i andra länders prognosarbeten inslag ur vilka det går att hämta inspiration och kunskap. Ett gemensamt problem är att förutse trendbrott, speciellt när i tiden trenden får genomslag. Arbetsgruppen har en del internationella kontakter och följer utvecklingen på prognosområdet.

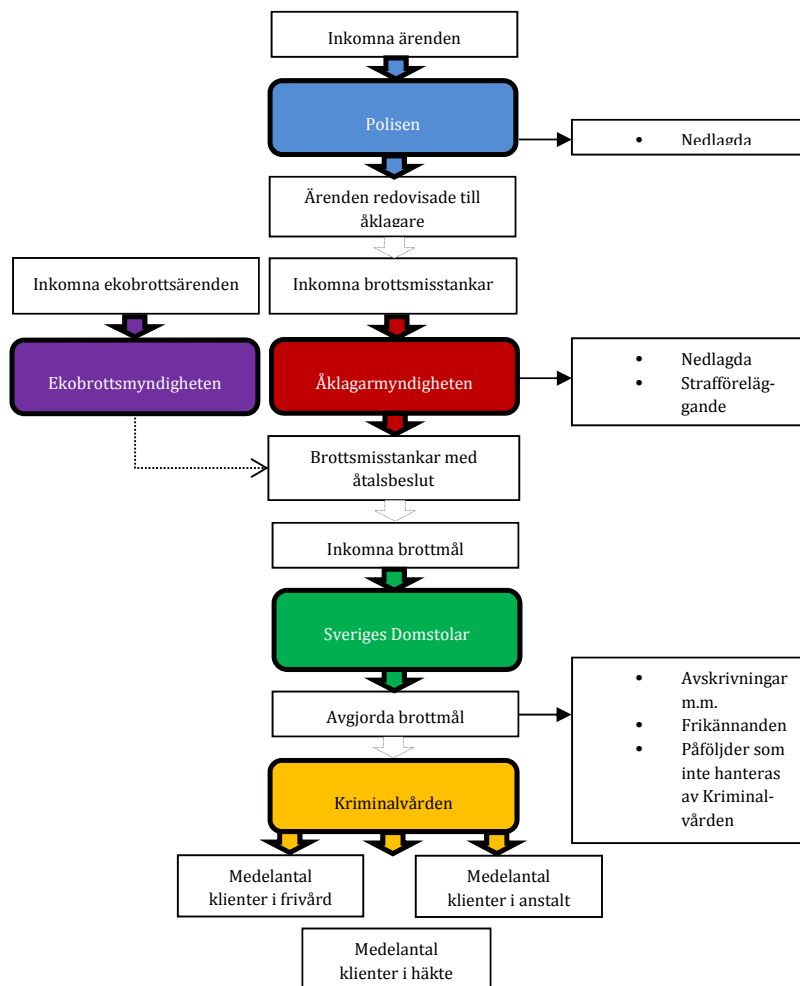
Metoder som använts för att ta fram prognoserna

Det finns olika sätt att göra prognoser. I det följande beskrivs översiktligt vilka utgångspunkter, processteg och metoder som använts i prognosarbetet.

Utgångspunkt i en modell över rättskedjan

Den grundläggande utgångspunkten för prognoserna är en enkel modell som utgår från flödet av ärenden genom rättskedjan med anledning av brott. Redan första året för prognossamarbetet identifierade Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket en statistisk dataserie över den inkommande ärendevolymen till myndigheterna samt en dataserie över den ärendevolym som förs över till nästa myndighet i rättskedjan. Kriminalvården å sin sida identifierade serier över det genomsnittliga antalet klienter uppdelade på de tre verksamhetsområdena häkte, anstalt och frivård. Samma tillvägagångssätt används i årets rapport och redovisas i figur 1 nedan.

Figur 1. Ärendeflödet i rättskedjan.



Figur 1 illustrerar rättskedjan med anledning av brott och samtidigt vilka ärendevolymer man gör prognoser över. Före presentationen av de processteg och metoder som tillämpas är det värt att notera karaktären på och omfattningen av dessa ärendevolymer. Ärendevolymer framgår av figur 2.

Figur 2. Ärendevolymer i rättskedjan 2013



Inkomna ärenden

Antal inkomna/upprättade handlingar/anmälningar som registrerats, diarieförts och godkänts i Polisens kriminal- och trafikdiarium. Trafikärenden som resulterat i en godkänd ordningsbot ingår inte i detta mått. Ett inkommet ärende kan innehålla flera anmälda brott.

Ärenden redovisade till åklagare

Antal ärenden som redovisats till åklagare avser de brottsärenden som i Polisens register redovisats till åklagare och därmed avslutats i Polisens diarium. Innehåller ärenden som redovisats till åklagare med förundersökningsprotokoll, förundersökningsanteckning eller genom förenklad utredning enligt RB 23:22.

Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten. En brottsmisstanke innebär att en koppling finns mellan en brotts handling och en misstänkt person. En brotts handling kan ha flera misstänkta personer knutna till sig och en misstänkt person kan ha flera brottsmisstankar riktade mot sig.

Brottsmisstankar med åtalsbeslut

Antalet brottsmisstankar där åklagare fattat beslut att väcka åtal.

Inkomna ekobrottsärenden till Ekobrottsmyndigheten. Ett ärende kan innehålla en eller flera brottsmisstankar och en eller flera misstänkta personer.

Inkomna brottmål

Antal registrerade inkomna brottmål. Ett brottmål kan omfatta en eller flera stämningsansökningar och tilltalade personer.

Avgjorda brottmål

Antal brottmål som registrerats som avgjorda genom i huvudsak dom eller slutligt beslut. Omkring 75 procent av antalet brottmål 2013 avgjordes genom dom.

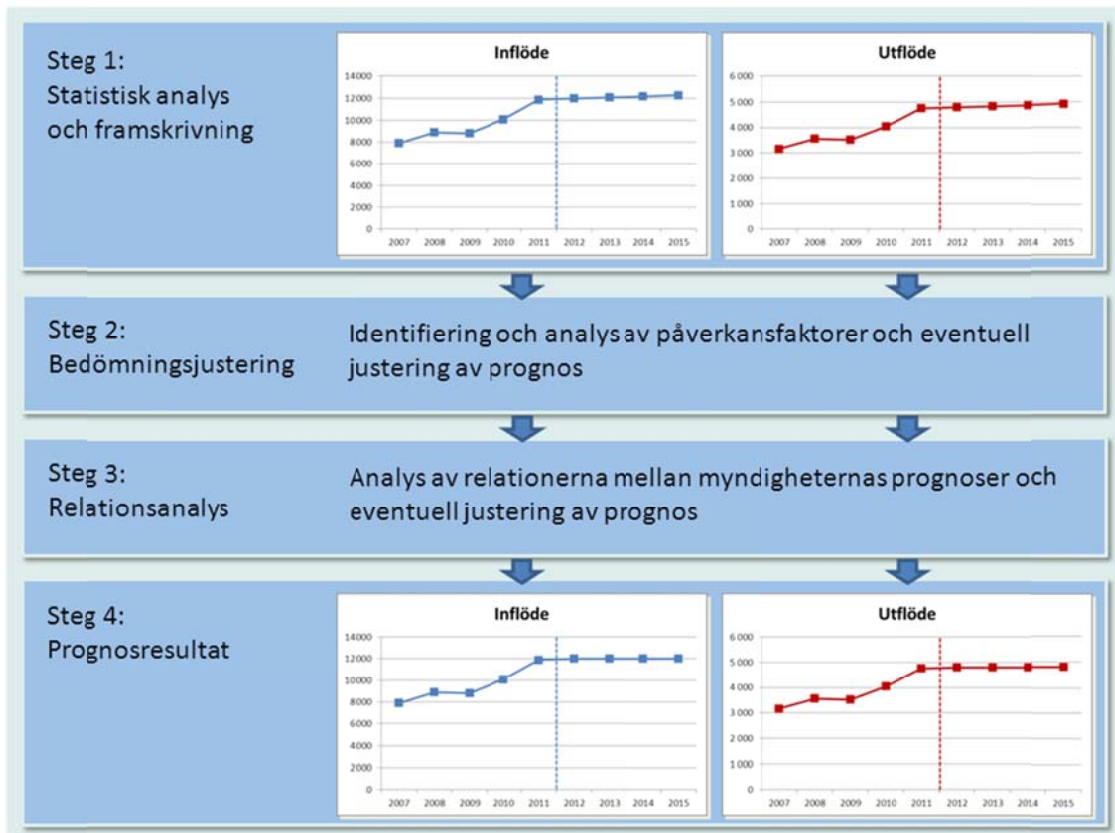
Frivård, häkte och anstalt

Medelantalet personer som under år 2013 var fängelsedömda, häktade eller hade en frivårdspåföljd (t.ex. skyddstillsyn, villkorligt frigivna, villkorlig dom med samhällstjänst).

Processteg och metoder

I figur 3 presenteras översiktligt de analyssteg som används i prognosarbetet. I det första steget tas rent statistiska framskrivningar fram för de dataserier som beskriver ärendevolymer som ingår i modellen. Framskrivningarna görs för fyra år framåt i tiden. I denna del är uppgiften inte att väga in sakkunskap om verksamheterna, utan att få ut så mycket information som möjligt från de statistiska dataserierna. Processteget resulterar i grundläggande och rent statistiska prognoser över de volymer som ingår i prognossamarbetet, från inflödet av ärenden till polisen till antalet personer i de tre verksamhetsområdena inom Kriminalvården.

Figur 3. Processteg för prognosarbete inom rättsväsendet.



I steg två görs en analytisk genomgång av vilka faktorer som kan antas påverka ärendevolymer under de närmaste åren. Analyserna i detta steg grundar sig på faktaunderlag som utredningar och planeringsdokument av olika slag och på bedömningar från sakkunniga i och utanför arbetsgruppen. Faktorer som bedöms som relevanta tolkas i ljuset av om de kan antas påverka ärendevolymer under den kommande fyraårsperioden utöver vad som framgår av de statistiska framskrivningarna. Om så bedöms vara fallet justeras de rent statistiska prognoserna.

I steg tre kontrolleras prognoserna i ett särskilt framtaget relationsdokument. I dokumentet jämförs prognoserna med varandra. Det finns då möjligheter att kontrollera om de inbördes relationerna är logiska och i samklang med varandra. Dokumentet med årets prognoser och en stor uppsättning relationstal återfinns i *elektronisk bilaga* på www.bra.se. I förekommande fall

görs justeringar utifrån dessa kontroller. I steg fyra är prognoserna klara. Det bör dock påpekas att ovanstående beskrivning är en översiktlig och förenklad skissering av tillvägagångssättet. I verkligheten varierar tillvägagångssättet något mellan myndigheterna. Bland annat använder Åklagarmyndigheten en så kallad beräkningsmodell, som kräver ett annat tillvägagångssätt.

Prognoser med betydande osäkerhet

Prognoser är utsagor om framtiden som ska reducera osäkerheten om den framtida utvecklingen. Prognoser över komplexa förhållanden kan dock aldrig göra anspråk på att ge förutsägelser som träffar helt rätt, hur logiska och teoretiskt väl utprovade de använda modellerna än är. De skenbart exakta siffror som redovisas i den här rapporten ska därför inte övertolkas. Prognoserna som presenteras kan dock ge en viktig vägledning om vad som kan förväntas under de närmaste åren, givet befintliga kunskaper om tidigare utveckling och förmodad påverkan från analyserade faktorer.

Ett vanligt sätt att stärka uppfattningen om den framtida utvecklingen är att komplettera den lagda prognosen med alternativa prognoser eller prognosintervall. Det förtydligar det faktum att så gott som alla prognoser är förenade med betydande osäkerhet, en osäkerhet som dessutom växer ju längre in i framtiden som prognosen sträcker sig. I och med att ett stort antal punktprognoser görs, är det inte lämpligt att redovisa konfidensintervall⁹ för samtliga prognoser. I bilaga 2 redovisas som exempel ett konfidensintervall för en prognos. Löpande värderas dock både metoderna och redovisningssätten, vilket kan komma att leda till andra former av redovisningar i framtiden.

Inslagen av osäkerhet får inte tas som intäkt för att inte göra prognoser. Prognosavvikelsen, skillnaden mellan prognos och utfall, är möjlig att analysera, och sådana utvärderingar blir ett allt viktigare inslag i det här prognosarbetet. I slutet av rapporten finns ett kapitel där tidigare lagda prognoser följs upp och bedöms.

⁹ Ett konfidensintervall med konfidensgraden 95 procent innebär att vi kan förvänta oss att intervallet kommer att täcka den okända populationsparametern för 95 av 100 ur populationen slumpmässigt dragna stickprov. Det är däremot inte korrekt att säga att vi är 95 procent säkra på att populationsparametern hamnar i intervallet. (Wahlin, 2011).

POLISEN

Bakgrund

Polisen är den första länken i rättskedjan. Inflödet till Polisen (inkomna ärenden) bearbetas på olika sätt för att resultera i ett utflöde (ärenden redovisade till åklagare) som levereras till nästa länk i rättskedjan, Åklagarmyndigheten.

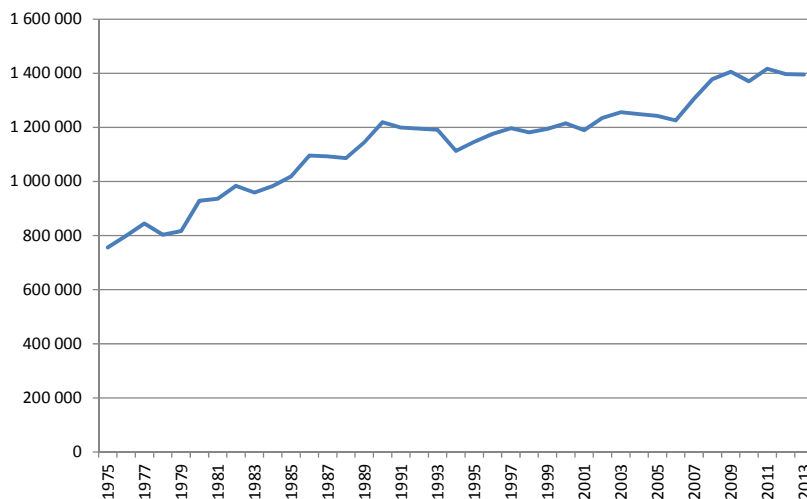
Under perioden 2004–2013 ökade antalet inkomna ärenden med cirka 26 300 ärenden, vilket är en ökning med omkring 2 procent. Antalet ärenden redovisade till åklagare har samtidigt minskat med cirka 5 100 ärenden, vilket är en minskning med cirka 3 procent.

Den långsiktiga utvecklingen av inflödet till Polisen, sett till det totala antalet anmälda brott under perioden 1975–2013¹⁰, framgår av figur 4.¹¹ Trots nedgångar i antalet anmälda brott vissa år har den långsiktiga trenden varit uppåtgående under perioden. Det har i det närmaste skett en fördubbling av antalet anmälda brott (från drygt 755 000 anmälda brott 1975 till knappt 1 395 000 anmälda brott 2013). Även när hänsyn tas till befolkningsökningen under perioden har det skett en ökning. Antalet anmälda brott per 100 000 invånare har ökat från drygt 9 000 år 1975 till knappt 15 000 år 2013. Antalet anmälda brott har minskat under 2012 och 2013 men sett i ett längre perspektiv avviker inte denna minskning från tidigare mönster med tillfälliga minskningar i en uppåtgående trend.

Prognosen indikerar att inflödet i form av inkomna ärenden kommer att minska med cirka 2 procent från 1 209 480 ärenden 2013 till 1 185 700 ärenden 2017.

För utflödet i form av antal ärenden redovisade till åklagare indikerar prognosen en minskning med cirka 10 procent, från 173 248 ärenden 2013 till 156 000 ärenden 2017.

Figur 4 Antal anmälda brott, år 1975–2013. Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå).



¹⁰ Statistiken över antalet anmälda brott för 2013 är preliminär.

¹¹ I den övriga redovisningen av Polisens prognoser i denna rapport används *inkomna ärenden* i stället för *anmälda brott*. Ett ärende kan innehålla flera brott varför redovisningen av dessa två enheter inte är jämförbar. Redovisningen av anmälda brott görs för att illustrera utvecklingen historiskt eftersom statistik över totalt antal inkomna ärenden inte finns tillgänglig längre tillbaka i tiden än 2004.

Prognoserna i denna rapport kan utgöra ett underlag för kommande planering. Förutom antalet inkomna ärenden finns emellertid en rad faktorer att ta hänsyn till när framtida resursbehov ska bedömas. Förändringar i brottslighetens karaktär, ärendenas komplexitet och allvarlighetsgrad utgör några sådana faktorer. Särskilda satsningar, åtaganden och uppdrag som åläggs polismyndigheterna har också stor betydelse i sammanhanget.

Metod

Statistisk framskrivning

De data som används för prognoserna är statistiska uppgifter om inkomna ärenden (inflöde) och ärenden redovisade till åklagare (utflöde). Till skillnad mot tidigare års prognoser baseras årets prognoser på Polisens egen indelning i tio brottskategorier. Fördelen med denna indelning är att det finns mer kunskap internt om dessa brottskategoriers beskaffenhet än om de brottskategorier som följer Kriminalvårdens indelning, vilken tidigare använts i arbetet.

Uppgifter om inkomna ärenden och ärenden redovisade till åklagare har tagits fram ur Polisens system för verksamhetsuppföljning (VUP). För samtliga brottskategorier, undantaget trafikbrotten, används helårsdata från perioden 2000–2013. För trafikbrotten finns inte tidigare jämförelseår än 2004, varför tidsserien för trafikbrott omfattar perioden 2004–2013.

Polisen gör inte någon prognos på total nivå utan gör separata prognoser för tio brottskategorier som slås samman. På så vis tas informationen om trenderna inom respektive brottskategori tillvara. Rimlighetsbedömningar av de statistiska framskrivningarna har gjorts i samarbete med sakkunniga inom myndigheten.

För en brottskategori avseende utflödet (narkotikabrott) har den statistiska modell som valts inte varit den med den bästa statistiska anpassningen. Valet har gjorts med anledning av att det finns en stor osäkerhet kring hur den framtida utvecklingen kommer att se ut (se avsnittet *Prognos över utflödet* nedan).

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns datatunderlagen och en mer detaljerad redovisning av de statistiska modellerna tillgängliga.

Prognos över inflödet

Prognosen indikerar att antalet inkomna ärenden kommer att minska från 1 209 480 till 1 185 700 mellan 2013 och 2017, vilket är en minskning med 2 procent. Skälet till att en minskning förväntas beror på antalsmässigt stora minskningar inom brottskategorierna *tillgreppsbrott (exkl. i butik)*, *skadegörelsebrott* och *trafikbrott*. Den kraftigt uppåtgående trend som gäller för *bedrägeribrott m.m.* dämpar dock minskningen på total nivå.

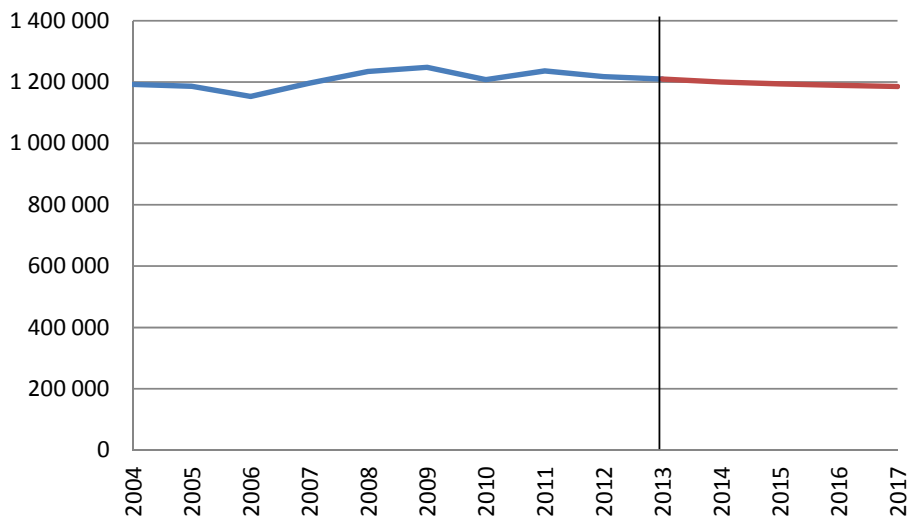
Tabell 10. Prognos över antal inkomna ärenden 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013

Inkomna ärenden									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Våldsbrott	133 326	134 958	136 962	131 377	123 773	123 100	120 000	118 100	117 300
Övriga brott mot person	65 723	69 714	73 261	81 064	84 029	86 100	90 300	94 500	98 700
Skadegörelsebrott	181 769	145 229	151 938	134 905	128 523	123 500	115 700	107 800	100 000
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	453 618	434 128	449 963	440 360	452 998	439 600	434 300	429 300	424 600
Narkotikabrott	52 627	56 579	54 202	54 200	55 237	55 900	56 900	57 800	58 700
Trafikbrott	133 242	134 017	131 790	122 252	112 879	110 700	105 500	100 400	95 200
Tillgrepp i butik	64 902	60 684	58 766	56 553	45 276	43 700	42 200	40 700	39 300
Bedrägeribrott m.m.	99 181	103 473	110 826	126 987	138 011	149 100	160 600	172 000	183 500
Övriga BrB-brott	38 539	41 698	41 708	44 146	44 986	45 500	46 800	48 100	49 400
Övriga specialstraffrättsliga brott*	25 192	27 381	27 044	25 396	23 768	22 800	21 500	20 300	19 000
Totalsumma	1 248 119	1 207 861	1 236 460	1 217 240	1 209 480	1 199 900	1 193 700	1 189 000	1 185 700

*Exklusive brottskod 9001.

Det prognostiserade utfallet för perioden 2014–2017 är avrundat till närmaste hundratal.

Figur 5. Prognos över antal inkomna ärenden 2014–2017 samt faktiska värden för 2004–2013



Ökat inflöde

Inflödet prognostiseras att öka under perioden 2014–2017 för brottskategorierna *övriga brott mot person*, *narkotikabrott*, *bedrägeribrott m.m.*, *övriga BrB-brott* och *övriga specialstraffrättsliga brott*.

För *bedrägeribrott m.m.* har en mycket kraftig ökning prognostiserats under 2014–2017. Ökningens styrka är i paritet med den ökning som skett under de senaste åren då antalet inkomna ärenden har ökat med 242 procent sedan 2004 och med 34 procent sedan 2010. Även *narkotikabrott* har en uppåtgående trend som varit ihållande sedan år 2000, med undantag för en rela-

tivt svag nedgång 2011 och 2012. Prognosen indikerar en fortsatt ökning av inflödet för narkotikabrottsärenden.

Även för *övriga BrB-brott* och *övriga brott mot person* förväntas de uppåtgående trenderna att fortsätta in i prognosperioden 2014–2017.

Minskat inflöde

För *våldsbrott, skadegörelsebrott, tillgreppsbrott (exkl. i butik), trafikbrott, tillgrepp i butik* och *övriga specialstraffrättsliga brott* förväntas inflödet minska under perioden 2014–2017.

Trots att antalet inkomna ärenden med *våldsbrott* har ökat under hela 2000-talet fram till 2011 prognostiseras ett minskat inflöde under 2014–2017. Prognosen baseras på att inflödet minskat under 2012 och 2013 och att detta betraktas som ett troligt trendbrott.

Efter en kraftig ökning av antalet inkomna ärenden med *skadegörelsebrott* under åren 2007–2009 har inflödet minskat de senaste åren. Inflödet är beroende av olika typer av inriktningsbeslut (gällande nolltolerans och liknande) från aktörer, exempelvis inom kollektivtrafiken, som i stor utsträckning utsätts för skadegörelse. Av den anledningen är det svårt att prognostisera framtida utfall, men prognosen för 2014–2017 tar fasta på minskningen under de senaste åren och en fortsatt minskning förväntas.

De inkomna *trafikbrottsärendena* har minskat konstant sedan 2004 och förväntas fortsätta minska under kommande år.

Tillgreppsbrott (exkl. i butik) har en tydligt nedåtgående trend för inflödet sedan 2000, och denna utveckling prognostiseras fortsätta under 2014–2017. Den ökning i inflödet som skedde 2013 beror troligtvis till stor eller viss del på att det i december 2012 tillkom nya brottskoder som avser stöld av drivmedel, och dessa placerades i brottskategorin *tillgreppsbrott (exkl. i butik)*. En del av de ärenden som avser stöld av drivmedel har tidigare legat i brottskategorin *tillgrepp i butik* (exempelvis när det rör sig om s.k. smitningstankning vid bensinmack) varför inflödet av dessa ärenden minskade 2013. *Tillgrepp i butik* har haft ett minskande inflöde sedan 2010 men till följd av förändringen blev minskningen betydligt mer kraftig 2013 än den varit tidigare år. Dessa förutsättningar har beaktats vid framtagandet av prognoserna men det finns inte möjlighet att särskilja dessa ärenden bakåt i tiden varför prognoserna är osäkra. Förändringen bedöms få en större påverkan på brottskategorin *tillgrepp i butik* jämfört med *tillgreppsbrott (exkl. i butik)* med anledning av att den senare omfattar betydligt större volymer för inflödet. Därför har prognosen för *tillgrepp i butik* justerats med hänsyn till förändringen medan prognosen för *tillgreppsbrott (exkl. i butik)* inte har justerats utan endast tagit fasta på de senaste årens nedåtgående trend.

Prognosen för brottskategorin *övriga specialstraffrättsliga brott* indikerar ett minskat inflöde under prognosperioden, vilket är i linje med de senaste årens utveckling. För *övriga specialstraffrättsliga brott* har det under 2013 uppstått problem med brottskod 9001¹² vilket gjort att samtliga ärenden med den brottskoden har uteslutits ur datamaterialet och ur prognoserna. Kortfattat kan problemet beskrivas som att brottskoden under 2013 har börjat användas för olika typer av ärenden som egentligen inte ska registreras där. Ur ett rättskedjerspektiv be-

¹² Brottskoden används för bötesbrott eller andra brott som inte ingår bland övriga brottskoder i brottskategorin men som omfattas av anmälnings- och misstankerutinen.

döms borttagandet vara av ringa betydelse eftersom brottskoden inte resulterar i stora volymer av ärenden redovisade till åklagare.¹³ Om brottskoden inkluderas bedöms den däremot ge en felaktig bild av utvecklingen.

Fördjupad redovisning av inflödet för brott mot person

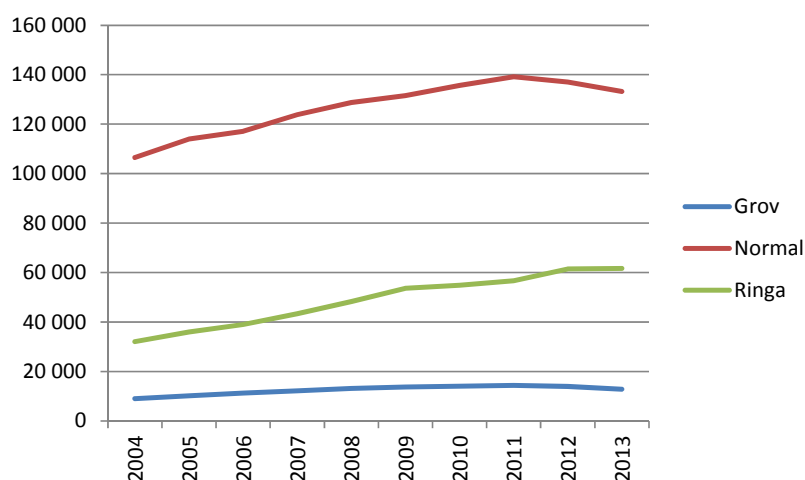
Polisens brottskategori *brott mot person* består av brottskategorierna *våldsbrott* och *övriga brott mot person*. I syfte att tydliggöra eventuella belastningsmässiga förskjutningar i rättskedjan har denna kategori delats in i de tre underkategorierna *grov*, *normal* och *ringa*. Förenklat består ärenden av grov och normal grad av våldsbrott medan ärenden av ringa grad utgörs av övriga brott mot person. Det finns tydliga skillnader mellan brottstypernas allvarlighetsgrad. Även om utredningsförutsättningarna och allvarlighetsgraden inom respektive underkategori varierar, finns ändå en tydlig genomsnittlig skillnad mellan kategorierna. I tabell 11 nedan redovisas utfallet för 2009–2013.

Tabell 11. Antal inkomna ärenden för våldsbrott och övriga brott mot person 2009–2013, indelad i tre kategorier.

Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	Andel av totalt 2009	Andel av totalt 2013
Grov	13 786	14 062	14 372	13 936	12 869	6,9 %	6,2 %
Normal	131 597	135 737	139 184	137 033	133 188	66,1 %	64,1 %
Ringa	53 666	54 873	56 667	61 472	61 745	27,0 %	29,7 %
Totalt	199 049	204 672	210 223	212 441	207 802	100,0 %	100,0 %

Inflödet har totalt ökat med drygt 4 procent mellan 2009 och 2013. En relativt stor ökning har skett för de ringa ärendena, vilka har ökat med 15 procent. Ärenden av normalgraden har ökat med drygt 1 procent medan de grova ärendena har minskat med närmare 7 procent. Proportionerna mellan kategorierna har förändrats genom att de ringa ärendena utgör en större andel av det totala antalet ärenden 2013 jämfört med 2009 medan ärendena av grov och normal grad har minskat sin andel. Utvecklingen sedan 2004 framgår i figur 6.

Figur 6. Antal inkomna ärenden för våldsbrott och övriga brott mot person 2004–2013, indelad i tre kategorier.



¹³ De senaste åren har antalet redovisade ärenden till åklagare för brottskod 9001 legat runt 700, för 2013 var antalet redovisade ärenden cirka 1 600.

Prognos över utflödet

För utflödet, antal ärenden redovisade till åklagare, prognostiseras en minskning under de kommande åren. Mellan 2013 och 2017 förväntas utflödet minska från 173 247 till 156 000 ärenden, vilket är en minskning med 10 procent. För de flesta brottskategorier har utflödet minskat de senaste åren, även om startpunkten för minskningarna varierar mellan olika brottskategorier. På totalnivå började utflödet minska 2010 och minskade med cirka 2 procent per år 2010 och 2011. År 2012 minskade utflödet med 6 procent och 2013 med 11 procent.

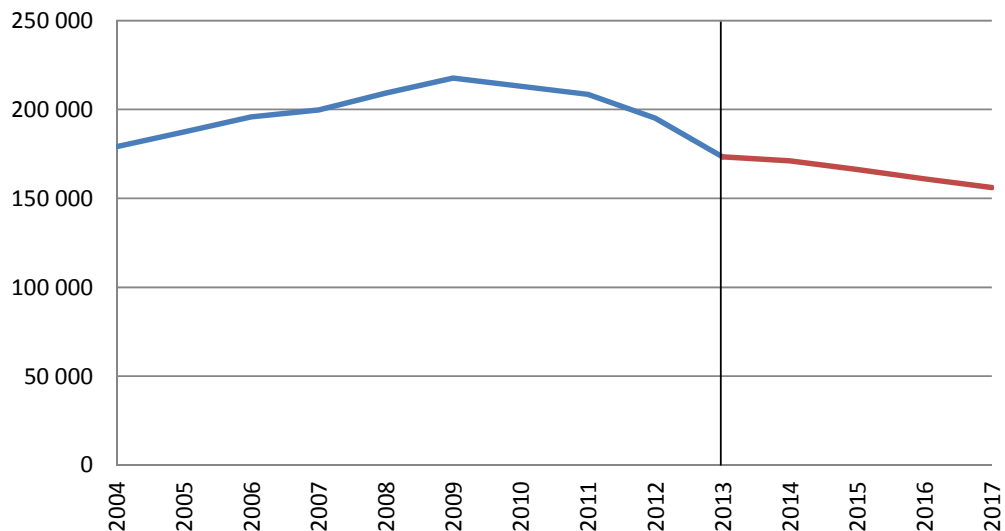
Tabell 12. Prognos över antalet ärenden redovisade till åklagare 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013

Ärenden redovisade till åklagare									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Våldsbrott	29 585	30 547	29 889	26 839	23 408	23 300	22 700	21 800	21 000
Övriga brott mot person	5 089	5 899	5 092	5 104	5 170	5 200	5 300	5 300	5 300
Skadegörelsebrott	7 221	6 475	6 012	5 343	4 585	4 400	4 100	3 800	3 600
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	14 348	14 376	14 460	13 989	11 788	11 700	11 100	10 500	9 900
Narkotikabrott	35 687	37 506	37 072	36 498	33 640	33 600	33 600	33 600	33 600
Trafikbrott	62 535	57 346	58 138	53 116	43 802	43 000	41 000	39 000	37 000
Tillgrepp i butik	31 945	29 529	28 302	26 422	22 941	21 700	20 500	19 400	18 400
Bedrägeribrott m.m.	14 135	13 687	12 787	12 214	14 049	14 700	15 400	16 100	16 800
Övriga BrB-brott	7 155	7 024	6 767	6 539	5 963	5 600	5 200	4 800	4 400
Övriga specialstraffrättsliga brott*	9 946	10 740	9 991	9 042	7 901	7 800	7 200	6 600	6 000
Totalsumma	217 646	213 129	208 510	195 106	173 247	171 100	166 200	161 000	156 000

*Exklusive brottskod 9001.

Det prognostiserade utfallet för perioden 2014–2017 är avrundat till närmaste hundratal.

Figur 7. Prognos över antalet ärenden redovisade till åklagare 2014–2017 samt faktiska värden för 2004–2013



Ökat utflöde

Utflödet för brottskategorierna *övriga brott mot person* samt *bedrägeribrott m.m.* förväntas öka under prognosperioden.

För *övriga brott mot person* förväntas utflödet öka något under de kommande åren. Det rör sig emellertid om en relativt liten brottskategori och inte särskilt kraftiga ökning, varför det inte får något större betydelse på total nivå.

För *bedrägeribrott m.m.* har utflödet ökat under 2013 medan det minskade under perioden 2010–2012. Den långsiktiga trenden för brottskategorin är dock uppåtgående, både för in- och utflöde.

Minskat utflöde

För *våldsbrott, skadegörelsebrott, tillgreppsbrott (exkl. i butik), trafikbrott, tillgrepp i butik, övriga BrB-brott* samt *övriga specialstraffrättsliga brott*¹⁴ indikerar prognoserna ett minskat utflöde.

För samtliga dessa brottskategorier har antalet ärenden redovisade till åklagare minskat under de senaste åren och prognoserna är i linje med denna nedåtgående trend.

Oförändrat utflöde

För *narkotikabrott* är prognosen för 2014–2017 oförändrad då 2013 års utfall utgör prognosvärdena. Denna prognos har tillämpats av försiktighetsskäl. Utflödet för narkotikabrott minskade 2013 samtidigt som inflödet ökade. In- och utflöde har historiskt följt samma riktning och det bedöms inte som rimligt att utflödet ska fortsätta att minska när inflödet förväntas öka. Samtidigt har det skett en förskjutning i Polisens prioritering från de ringa narkotikabrotten *inhav* och *bruk* till *överlåtelsebrotten*. Vad detta kommer att innebära för utflödet på sikt är osäkert.

¹⁴ Se beskrivning under avsnittet *Prognos över inflödet* gällande justering av brottskategorin *övriga specialstraffrättsliga brott*.

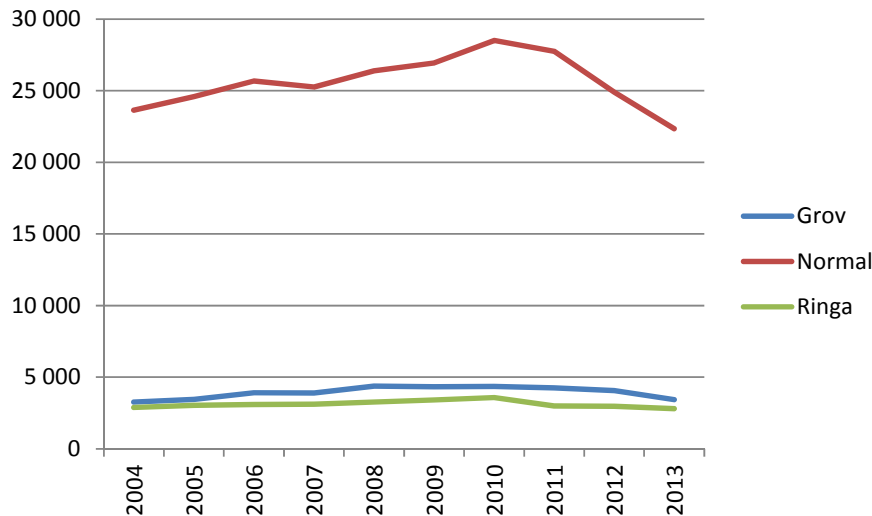
Fördjupad redovisning av utflödet för brott mot person

Utflödet för våldsbrott och övriga brott mot person har totalt sett minskat med 18 procent sedan 2009. Minskningen ser ut på liknande sätt för de olika kategorierna. De grova ärendena har minskat med 21 procent medan de normala och ringa har minskat med 17 respektive 18 procent. Proportionerna mellan kategorierna har heller inte förändrats i någon större utsträckning. De grova ärendena utgör en något mindre andel av det totala antalet ärenden medan de normala utgör en något större andel. De ringa ärendena utgör en lika stor andel av det totala antalet ärenden 2013 som de gjorde 2009. Utvecklingen från och med 2004 framgår i figur 8.

Tabell 13. Antal ärenden redovisade till åklagare för våldsbrott och övriga brott mot person 2009–2013, indelat i tre kategorier.

Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	Andel av totalt 2009	Andel av totalt 2013
Grov	4 339	4 360	4 246	4 074	3 432	12,5 %	12,0 %
Normal	26 927	28 496	27 739	24 889	22 341	77,7 %	78,2 %
Ringa	3 408	3 590	2 996	2 980	2 805	9,8 %	9,8 %
Totalt	34 674	36 446	34 981	31 943	28 578	100,0 %	100,0 %

Figur 8. Antalet redovisade ärenden till åklagare för våldsbrott och övriga brott mot person 2005–2013, indelat i tre kategorier.



Påverkansfaktorer myndighetsspecifika

Identifiering och analys av interna faktorer och omvärldsfaktorer har genomförts av Rikspolisstyrelsens huvudkontor. Detta arbete har haft två huvudinriktningar. Den första har varit att bedöma den fortsatta relevansen avseende de påverkansfaktorer som redovisats i tidigare rapporter. Den andra har varit att identifiera de för framtiden mest relevanta nya påverkansfaktorerna.

Omvärldsanalysen har bestått av att identifiera faktorer i in- och omvärlden som påverkar och som kommer att kunna påverka Polisens in- och utflöde. Den historiska ärendeutvecklingen är en direkt konsekvens av den påverkan olika faktorer för närvarande utövar och som de utövat tidigare. Inriktningen har därför varit att identifiera de faktorer som i dagsläget utövar påverkan

på in- och utflödet samt befintliga eller nya faktorer som troligen kommer att påverka respektive flöde i framtiden.

De interna faktorer och omvärldsfaktorer som bedömts kunna påverka in- och utflödet utöver trenden under prognosperioden är:

- Mer erfaren polis som en konsekvens av den tidigare reformen "20 000 poliser"
- Särskilda satsningar, till exempel regeringsuppdraget om livsstilskriminella och mängd- och seriebrottsatsningen
- Omorganisation till den nya Polismyndigheten den 1 januari 2015.

Regeringen tillförde tidigare nya resurser till polisen vilket medförde att antalet poliser ökade till cirka 20 000 år 2010. Detta har enligt tidigare års rapporter i detta regeringsuppdrag bedömts kunna påverka inflödet och på sikt även utflödet inom olika brottskategorier. Brå gjorde i maj 2013 en första utvärdering av satsningen¹⁵ utifrån dess syfte att öka polisens synlighet och att förbättra verksamhetsresultaten. Utvärderingen visar sammanfattningsvis att andelen personupplärade brott är oförändrad. Frågan om utökningen av resurser lett till bättre resultat i det brottsförebyggande arbetet är svår att besvara, sägs det i utvärderingen. Visserligen har satsningen lett till att det finns fler poliser i synlig yttre tjänst. Anmälningsbenägenheten spelar dock en stor roll för utvecklingen av antalet anmälda brott. Det finns också forskning som pekar på att polisen inte på något avgörande sätt kan påverka brottsutvecklingen på nationell nivå. Forskningen visar dock att insatser på lokal nivå kan minska brottsligheten, vilket till exempel användande av den så kallade Kronobergsmodellen visar. Brå's bedömning är slutligen att det finns en potential för polisen att förbättra sitt arbete.¹⁶

Liksom tidigare år gäller att de särskilda, mer långvariga, nationella satsningarna som polisen gör förväntas kunna påverka in- och utflödet av ärenden. Satsningen med att vidta åtgärder mot livsstilskriminellas brottslighet bedöms ha bidragit till en minskning av antalet häleriärenden under 2012 och även antalet källarinbrott¹⁷. Arbetet mot livsstilskriminella har fortsatt under hela 2013 inom ramen för den nationella satsningen och kommer fortsättningsvis bedrivas inom ordinarie verksamhet med nationell inriktning och samordning. Polismyndigheten i Hallands län har från och med 2014 utsetts till att vara sakkunnigmyndighet för detta område och kommer att ansvara för metodutveckling m.m.

Arbetet i enlighet med överenskommelsen från 2011 mellan Rikskriminalpolisen och polismyndigheterna om samverkan mot mängd- och seriebrott fortsätter. Satsningen har medfört att Polisen fått en betydligt bättre bild av seriebrottsligheten. Den särskilda mängd- och seriebrottsstyrkan har förstärkt runtom i landet, under 2013 huvudsakligen i en insats som bedrivits i Stockholms, Skånes och Blekinges hamnar och som inriktar sig på gränsöverskridande brottslighet i länderna runt Östersjön. Underrättelsearbetet har förbättrats och ytterligare polismyndigheter har åtagit sig ett särskilt ansvar som sakkunnigmyndighet för specifika

¹⁵ *Satsningen på fler poliser – Vad har den lett till?*, Rapport 2013:12, Brottsförebyggande rådet.

¹⁶ I Brås slutredovisning av uppdraget, som ska ske i oktober 2014, kommer fokus att ligga på kvalitetsbrister och förbättringsmöjligheter.

¹⁷ Delredovisning till regeringen, 2013-02-19. Uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2014 (en utvärdering ska då också göras).

brottstyper, bland annat har ett nationellt bedrägericentrum inrättats vid polismyndigheten i Stockholms län.

Den nya Polismyndigheten införs den 1 januari 2015. Detta är den största organisatoriska utmaningen sedan förstatligandet 1965 och innefattar ett omfattande reformarbete. En omorganisation innebär i sig risk för effektivitetsförlust vilket erfarenheter från andra myndigheter visar.¹⁸ Omställningen kan alltså inledningsvis medföra viss minskning av produktiviteten men ska på sikt ge bättre förutsättningar för en effektivare utredningsverksamhet och väsentligt förbättrade resultat. Den effektivisering som ska åstadkommas förväntas därför har en positiv påverkan på resultaten, men kanske först under slutet av prognosperioden.

Polisen har, liksom de tre föregående åren, valt att inte justera den statistiska trendframskrivningen med anledning av ovan identifierade påverkansfaktorer. Orsakerna till detta är att förmågan att bedöma identifierade faktorerers framtida påverkan i tid och omfattning är starkt begränsad.

Konstaterade orsaker till den minskade ärenderedovisningen

Här redovisas faktorer som i betydande grad påverkat utflödet negativt men som inte i första hand beror på utredningsverksamhetens effektivitet.

Inflödet av ärenden till Polisen förändras över tid mellan olika brottskategorier. Detta gäller både antal och varje brottskategoris andel av det totala antalet inkomna ärenden. Förändringarna kan till exempel orsakas av förändringar i brottsmodus, Polisens aktivitet avseende så kallade egeninitierade ärenden eller förändringar i regelverket.

Förändringar i inflödet för brottskategorier där andelen ärenden redovisade till åklagare är hög påverkar det totala antalet ärenden redovisade till åklagare i mycket större omfattning än för de brottskategorier där andelen är låg. Antalet inkomna ärenden i brottskategorierna *våldsbrott, tillgrepp i butik* och *trafikbrott*, vilka hör till de brottskategorier där redovisningsandelen är hög, har minskat kraftigt mellan 2012 och 2013. Detta medför också ett minskat utflöde. Det minskade antalet ärenden redovisade till åklagare i dessa brottskategorier utgör cirka tre fjärdedelar av den totala minskningen av antalet redovisade ärenden under samma period. Det minskade inflödet för dessa brottskategorier har därmed resulterat i en betydligt större minskning av antalet redovisade ärenden än om inflödet för brottskategorier med låg redovisningsandel hade minskat i motsvarande utsträckning.

De ärenden som inkommer till Polisen har inom vissa brottskategorier blivit mer svårutredda än tidigare. En faktor som bidragit till detta är den snabba teknikutvecklingen. Detta syns framförallt inom brottskategorierna *övriga brott mot person (dataintrång)* och *bedrägeribrott m.m. (datorbedrägeri och bedrägeri med hjälp av internet)*. Det handlar inte om nya brottstyper utan om nya tillvägagångssätt som genererar en stor mängd, ofta svårutredda, brott. En tydlig indikator på detta är att inom dessa brottskategorier har både antalet och andelen ärenden som avslutats med nedlägningsgrunderna *gärningen ej brott, brott kan ej styrkas, brottet går uppenbart ej att utreda* och *spaningsuppslag saknas* ökat.

¹⁸ *Omvärldsanalys 2012*, Rikspolisstyrelsen 2012-04-30, VLK-195-2518/11.

En annan faktor som minskat utflödet är minskad aktivitet och omprioriteringar inom Polisen. För *narkotikabrott* beror det minskade utflödet till åklagare på prioritering av *överlåtelsebrotten*. Dessa brott är mer svårutredda än *innehav* och *bruk* vilket leder till färre antal ärenden redovisade till åklagare. För *trafikbrotten* förklaras det minskade utflödet till åklagare till största del av ett minskat inflöde, orsakat av en minskad aktivitet från Polisens sida.

Sammanfattningsvis är slutsatsen att en betydande del av det minskade utflödet till åklagare förklaras av att strukturen på inflödet av inkomna ärenden, både antal och fördelning, har förändrats, att andelen svårutredda brott har ökat och av att verksamheter som normalt genererar många ärenden (*trafikbrott*) har en minskad aktivitet eller omprioriterats (*narkotikabrott*).

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Bakgrund

Åklagarmyndigheten är den andra länken i rättskedjan, där inflödet i form av inkomna brottsmisstankar bearbetas på olika sätt för att resultera i ett utflöde i form av brottsmisstankar med åtalsbeslut som levereras till nästa länk i rättskedjan, Sveriges Domstolar. Det viktigaste underlaget för Åklagarmyndighetens bedömning av den framtida verksamhetsvolymen är utvecklingen av inkomna brottsmisstankar. Inflödet av brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten kommer till största del från Polisen, men en mindre del kommer också från Skatteverket, Tullverket samt andra tillsynsmyndigheter, till exempel Arbetsmiljöverket och Naturvårdsverket.

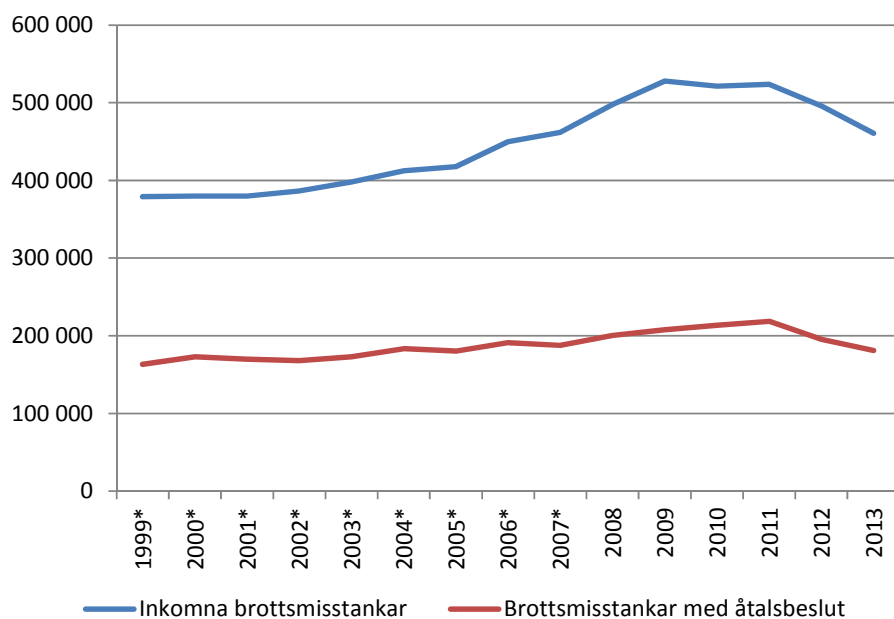
I Åklagarmyndighetens verksamhetsuppföljning används ofta begreppet lagförda brottsmisstankar, vilket inkluderar beslut om åtal, strafföreläggande, åtalsunderlåtelse och företagsbot. För att skapa en grund för Sveriges Domstolar att göra prognoser över sitt resursbehov redovisas i denna rapport enbart de brottsmisstankar som går vidare i rättskedjan, det vill säga brottsmisstankar med åtalsbeslut.

Under perioden 1999-2013 har antalet inkomna brottsmisstankar ökat med 82 000 (22 %). Samtidigt har antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut ökat med 18 000 (11 %). Under perioden har Åklagarmyndigheten bytt statistikdatalager. Statistiken avseende åren 1999-2007 är skattningar gjorda utifrån relationen mellan det gamla och det nya statistikdatalagret.

Prognosen indikerar att inflödet i form av antalet inkomna brottsmisstankar kommer att minska med 4 % mellan 2013 och 2017, från 461 000 till 442 000 brottsmisstankar.

Prognosen indikerar att utflödet i form av antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut kommer att minska med 2 % mellan 2013 och 2017, från 181 000 till 177 000 brottsmisstankar.

Figur 9. Inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut, 1999–2013

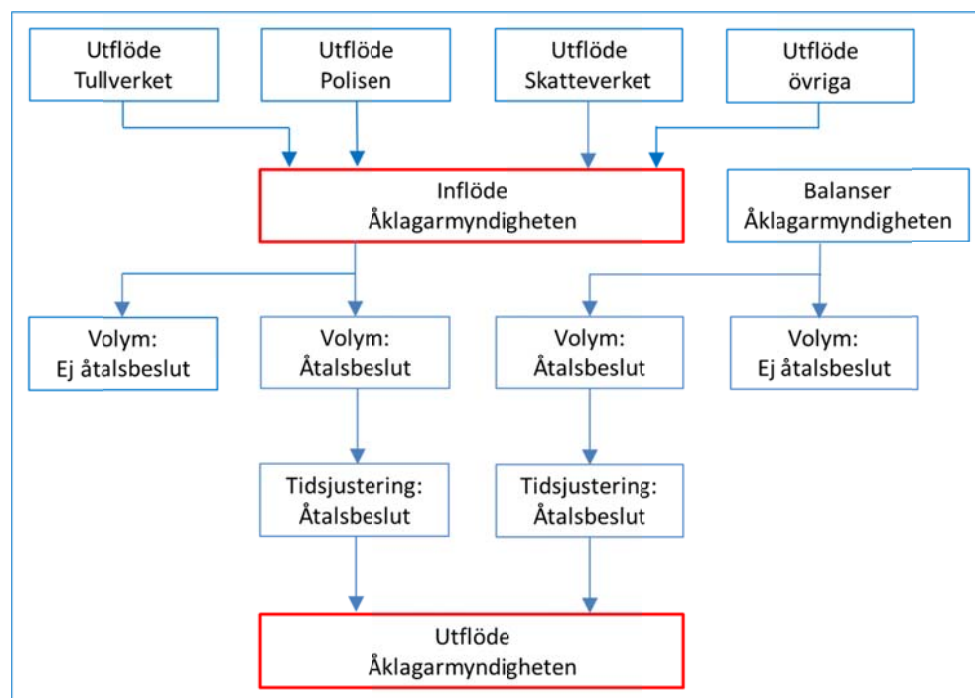


*Skattade värden 1999–2007

Metod

Åklagarmyndighetens prognos avseende inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut baseras på en beräkningsmodell som översiktligt beskrivs i figur 10.

Figur 10. Åklagarmyndighetens beräkningsmodell för prognos av inflöde och utflöde



Såväl inflödesprognosen som utflödesprognosen är fördelade efter brottskategorier, enligt Polisens gruppering av brott. I bilaga 1 återfinns beskrivning avseende vilka brott som ingår i dessa kategorier. De beräkningssteg som ingår i modellen beskrivs i följande avsnitt.

Beräkningsmodell - inflödesprognos

Cirka 97 % av Åklagarmyndighetens inflöde av brottsmisstankar härstammar från Polisen. Ett utgående ärende hos Polisen motsvarar i genomsnitt 2,6 inkomna brottsmisstankar hos Åklagarmyndigheten. Denna kvot varierar dock mellan olika brottskategorier.

Prognosen avseende antalet ärenden redovisade till åklagare, som Polisen genomför, är utgångspunkten för att prognostisera Åklagarmyndighetens inflöde av brottsmisstankar. Trendframskrivning av historiskt utfall har använts för att prognostisera det övriga inflödet av brottsmisstankar. Detta avser brottsmisstankar som inkommer från Tullverket, Skatteverket och övriga tillsynsmyndigheter. Rimlighetsbedömningar av inflödesprognosens utfall har gjorts i samarbete med sakkunniga inom myndigheten.

Beräkningsmodell - utflödesprognos

Prognosen för antal brottsmisstankar med åtalsbeslut baseras på underlag avseende inflödesvolymen, andelen åtalsbeslut, genomströmningstid och balansvolym vid prognosstarten.

Det prognostiserade inflödet av brottsmisstankar utgör grunden för utflödesprognosen. Andelen åtalsbeslut av det prognostiserade inflödet av brottsmisstankar har uppskattats med underlag från historiskt utfall. Tidpunkt för åtalsbeslut uppskattas med utgångspunkt från historiskt utfall avseende genomströmningstid mellan inkommen brottsmisstanke och åtalsbeslut.

Åtalsfrekvensen för historiska brottsmisstankebalanser har använts för att uppskatta andelen åtalsbeslut av balanserade brottsmisstankar vid prognosstarten. Historisk balansinformation, i form av tiden mellan balans tidpunkt och åtalsbeslut, utgör grunden för att bedöma tidpunkt för åtalsbeslut avseende balanserade brottsmisstankar. Rimlighetsbedömningar av utflödesprognosens utfall har gjorts i samarbete med sakkunniga inom myndigheten.

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns en mer detaljerad beskrivning av Åklagarmyndighetens beräkningsmodell.

Prognos över inflödet

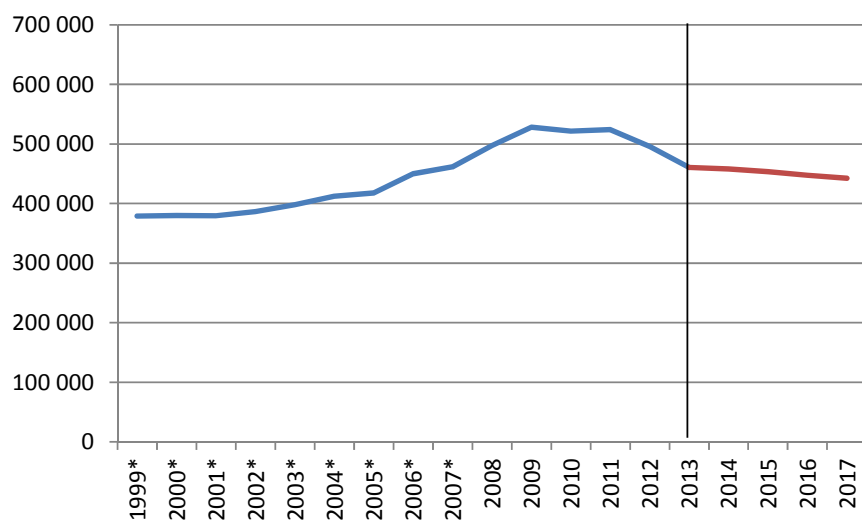
Prognosen indikerar att antalet inkomna brottsmisstankar kommer att minska med 18 000 (4 %) mellan 2013–2017.

En minskning av brottsmisstankeinflödet återfinns i brottskategorierna *skadegörelsebrott* (-23 %), *trafikbrott* (-22 %), *tillgrepp i butik* (-21 %), *övriga BrB-brott* (-20 %) samt *övriga specialstraffrättsliga brott* (-20 %). Beslutet att Ekobrottsmyndigheten ska hantera ekobrott i hela landet är förklaringen till den minskning som återfinns i kategorin *ekonomiska brott*. En påtaglig ökning av inflödet återfinns i brottskategorin *bedrägeribrott*, där cirka 16 000 (+27 %) fler brottsmisstankar inkommer då 2013 jämförs med 2017. Även kategorierna *övriga brott mot person* (+10 %) och *narkotikabrott* (+9 %) noterar en ökning av inflödet i denna prognos. Nedan redovisas Åklagarmyndighetens prognos över inkomna brottsmisstankar fördelat efter brottskategori fram till 2017.

Tabell 14. Prognos över inkomna brottsmisstankar 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013

Inkomna brottsmisstankar									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Våldsbrott	100 497	103 860	103 144	95 482	88 534	90 300	90 100	88 300	87 300
Övriga brott mot person	31 898	33 158	33 005	34 450	34 067	35 000	35 800	36 600	37 400
Skadegörelsebrott	16 467	14 649	14 737	12 812	10 930	10 400	9 800	9 100	8 500
Tillgrepsbrott (exkl. i butik)	36 183	36 862	36 532	34 351	28 959	29 300	27 800	26 300	24 800
Narkotikabrott	71 522	75 078	82 652	79 373	74 938	76 600	78 300	79 900	81 600
Trafikbrott	62 717	60 854	61 512	55 670	50 567	45 900	43 800	41 700	39 600
Tillgrepp i butik	42 194	39 520	37 862	36 407	31 212	29 100	27 500	26 000	24 600
Bedrägeribrott m.m.	56 071	48 871	45 371	45 468	57 179	61 100	64 900	68 900	72 900
Ekonomiska brott	9 230	9 570	8 365	7 998	2 300	0	0	0	0
Övriga BrB-brott	26 386	25 507	25 991	25 021	24 194	23 300	22 100	20 800	19 300
Övriga specialstraffrättsliga brott*	74 870	73 547	74 602	68 734	57 868	57 100	53 500	50 000	46 300
Totalsumma	528 035	521 476	523 773	495 766	460 748	458 100	453 600	447 600	442 300

Figur 11. Prognos över inkomna brottsmisstankar 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013



*Skattade värden 1999–2007

Prognos över utflödet

Prognosen indikerar att antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut kommer att minska med 4 000 (2 %) mellan 2013–2017.

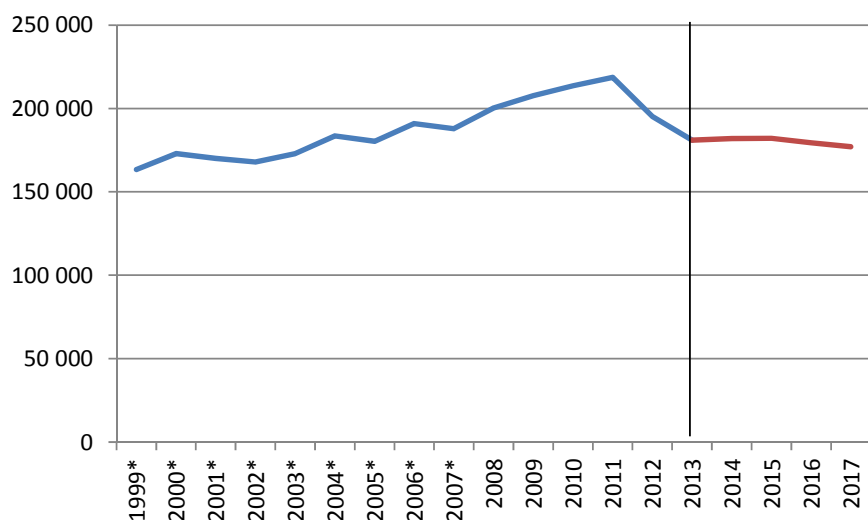
Utflödesprognosen påverkas till stor del av det prognostiserade inflödet. Detta medför att utvecklingen per brottskategori under perioden 2014–2017 avseende brottsmisstankar med åtalsbeslut, påminner om inflödesprognosen.

En påtaglig minskning avseende brottsmisstankar med åtalsbeslut återfinns i brottskategorierna *skadegörelsebrott* (-27 %) och *tillgrepp i butik* (-26 %). Antalsmässigt är minskningen kraftigast i kategorin *trafikbrott* där cirka 5 500 färre åtalsbeslut prognostiseras år 2017 i förhållande till år 2013. Detta motsvarar en minskning med 20 procent. Även brottskategorierna *övriga BrB-brott* och *tillgreppsbrott (exkl. i butik)* noterar ett minskat antal brottsmisstankar med åtalsbeslut. Från och med den 1 juli 2013 har Ekobrottsmyndigheten det nationella ansvaret för ekobrotten. Detta påverkar utflödet av brottsmisstankar i kategorin *ekonomiska brott* hos Åklagarmyndigheten, men saknar betydelse för kommande led i rättskedjan, eftersom Ekobrottsmyndigheten numera prognostiserar dessa brott. Den kraftigaste ökningen av utflödet återfinns i brottskategorierna *bedrägeribrott*, där cirka 7 000 (29 %) fler åtalsbeslut återfinns. Ett ökat utflöde kan även noteras i brottskategorierna *narkotikabrott* (+11 %), *övriga brott mot person* (+8 %) samt *våldsbrott* (+8 %). Nedan redovisas Åklagarmyndighetens utflödesprognos fördelat efter brottskategori fram till 2017.

Tabell 15. Prognos över brottsmisstankar med åtalsbeslut 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013

Brottsmisstankar med åtalsbeslut									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Våldsbrott	33 370	33 779	32 870	29 671	25 861	28 500	28 700	28 300	27 900
Övriga brott mot person	5 985	6 768	6 848	6 439	6 716	6 900	6 900	7 100	7 200
Skadegörelsebrott	6 476	6 309	5 599	4 874	4 684	4 000	4 000	3 700	3 400
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	14 863	14 721	14 599	14 277	12 217	11 700	11 500	10 900	10 300
Narkotikabrott	35 106	37 114	41 847	37 154	36 143	35 900	38 400	39 200	40 000
Trafikbrott	34 543	33 882	32 734	30 655	27 378	24 600	24 200	23 100	21 900
Tillgrepp i butik	16 606	16 449	15 405	16 075	14 063	11 600	11 600	11 000	10 400
Bedrägeribrott m.m.	21 398	23 252	22 297	17 879	23 424	27 800	27 300	28 400	30 100
Ekonomiska brott	1 968	1 988	1 501	1 048	704	0	0	0	0
Övriga BrB-brott	8 904	8 219	7 618	8 972	7 810	7 900	7 300	6 900	6 400
Övriga specialstraffrättsliga brott*	28 411	31 109	37 234	28 168	21 996	22 900	22 300	20 800	19 300
Totalsumma	207 630	213 590	218 552	195 212	180 996	181 800	182 200	179 400	176 900

Figur 12. Prognos över brottsmisstankar med åtalsbeslut 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013



*Skattade värden 1999–2007

Påverkansfaktorer

Under år 2013 fattade riksåklagaren ett inriktningsbeslut avseende en förändring av Åklagarmyndighetens organisation. Inriktningsbeslutet fattades efter beredning inom organisationen genom bland annat ett remissförfarande. Syftet med organisationsförändringen är att skapa förutsättningar för ett flexibelt resursutnyttjande, förbättra möjligheterna för en strategisk central ledning och ge goda möjligheter till samverkan med Polisen. Den operativa verksamheten indelas i sju områden och en nationell avdelning. Den förändrade organisationen kommer att träda i kraft den 1 oktober 2014. Omorganisationen bedöms inte påverka inflödet av brottsmisstankar till myndigheten och effekten på utflödet är svårt att uppskatta. Åklagarmyndighetens prognoser har inte justerats med anledning av omorganisationen.

Övriga faktorer som kan påverka Åklagarmyndighetens framtida verksamhetsvolym återfinns i avsnittet *Rättskedjan påverkas av omvärlden*.

EKOBROTTSMYNDIGHETEN

Bakgrund

Ekobrottsmyndigheten är en specialistmyndighet inom åklagarväsendet med särskild kompetens för analys och utredning av ekonomisk brottslighet. Myndigheten förfogar över både åklagare och polisiära och civila utredningsresurser som samverkar i projektform för ett effektivt och fokuserat utredningsarbete. Myndigheten har ett ansvar för att samordna och sprida kunskap om den ekonomiska brottsligheten och samverkar med andra myndigheter och med näringslivets och arbetslivets organisationer. Syftet är att fånga upp, ta till vara och utnyttja erfarenheter och kunskaper om ekonomisk brottslighet. Myndigheten bedriver också underrättelseverksamhet för att analysera och kartlägga förändringar av hotbilder och avbryta pågående brottslighet.

Ekobrottsmyndigheten utreder bokföringsbrott, skattebrott, konkursrelaterade brott, finansmarknadsbrott och EU-bedrägerier. Här utreds också övriga komplicerade ekonomiska brott som kräver särskilda kunskaper om finansiella förhållanden och näringslivet. De vanligaste typerna av brott som myndigheten utreder och lagför är skatte- och bokföringsbrott. Majoriteten av brottsanmälningarna till Ekobrottsmyndigheten inkommer från Skatteverket, konkursförvaltare och revisorer.

Sedan Ekobrottsmyndigheten bildades 1998 och fram till 2013 har inflödet av ärenden till myndigheten ökat från knappt 3 000 till över 6 000 ärenden (115 procent). Antalet åtalade brottsmisstankar har under samma period ökat från knappt 1 800 till nära 9 000 (400 procent).

Prognosen indikerar att inflödet kommer att vara förhållandevis konstant med omkring 6 000 inkomna ärenden årligen mellan 2013 och 2017.

Prognosen indikerar att utflödet i form av antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut kommer att öka med cirka 20 procent mellan 2013 och 2017, från knappt 9 000 till drygt 10 700 brottsmisstankar.

Figur 13. Inkomna ärenden och åtalade brottsmisstankar 1998-2013



Ekobrottsmyndigheten har sedan den 1 juli 2013 ett rikstäckande ansvar för ekobrottsbekämpningen. Ansvaret delades tidigare mellan Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten. Ekobrottsmyndigheten beräknas få ett inflöde på omkring 6 000 ärenden och väcka åtal på 8 000-11 000 brottsmisstankar årligen under prognosperioden.

Metod

Prognosen över Ekobrottsmyndighetens framtida volymer som rikstäckande myndighet (2014-2017) baseras på den sammantagna historiska ekobrottsvolymen i riket (summan av Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens volymer) mellan åren 2008-2013. Inflödet till myndigheten mäts som *inkomna ärenden*. Utflödet från myndigheten till nästa led i rättskedjan mäts som *åtalade brottsmisstankar*.

Inflödesprognos

Som underlag till prognosen över inkommande ärenden till Ekobrottsmyndigheten för åren 2014-2017 sammanställdes en tidsserie över anmälda ekoärenden månadsvis i riket under perioden 2008-2013, vilket gav 72 observationer för vidare tidsserieanalys. Av de olika prognosmodeller som provades på tidsserien ansågs ARIMA ge de mest tillförlitliga resultaten. Två olika ARIMA-modeller provades, med snarlikt resultat. Enligt prognosen förväntas inflödet av ekoärenden på riksnivå vara relativt stabilt på omkring 6 000 ärenden årligen.

Utflydesprognos

Prognosen för utflödet från Ekobrottsmyndigheten är mer komplex än beräkningen av inflödet. Det har bland annat att göra med att myndigheten genomgår stora förändringar, främst med anledning av riksansvaret men också i andra avseenden.

Därför tillämpades olika modeller för att prognostisera på kort- respektive på lång sikt. Generellt är ARIMA-modeller lämpligast att använda för prognoser på 12-18 månaders sikt och därför valdes en sådan modell för prognosen av 2014 års utflöde. För prognoser på lång sikt, längre än 12-18 månader, ökar inte kvalificerade modeller prognosprecisionen. För den långsiktiga prognosen (2015-2017) har istället en enkel linjär regression använts.

Påverkansfaktorer

Ovan beskrivna prognoser är beräknade med hjälp av matematiska modeller som applicerats på historiska tidsserier. Prognoserna baseras sålunda helt och hållet på historiska observationer. Förklaringsvärdet av sådana prognoser ska inte förringas; en rad samhällsföreteelser följer relativt regelbundna periodiciteter och trender, särskilt i ett längre perspektiv. Dock bör man i en prognos alltid försöka ta hänsyn till faktorer av vikt som inte ryms i modellen. För Ekobrottsmyndighetens del bör framför allt tre viktiga faktorer lyftas fram:

Riksansvaret

Den nya organisationen för ett rikstäckande EBM beräknas vara fullt operativ och bemannad först i mitten av 2014. Rekrytering, utbildning och lokalisering av personal för att komplettera den nya organisationen bedöms alltså att pågå också under 2014. Det är svårt att säga vilken effekt detta har på verksamheten under 2014. Under 2013 har verksamheten vid myndigheten i stora delar fungerat över förväntan också efter riksansvaret den 1 juli. Genom att effektivt leda om resurser inom organisationen och tack vare personalens stora engagemang, har verksam-

heten kunnat fortgå med minimala störningar. Det är myndighetens ambition att också verksamhetsåret 2014 påverkas så litet som möjligt av den pågående organisationsutbyggnaden.

Ne bis in idem

Högsta domstolens (HD:s) beslut den 11 juni och den 16 respektive 25 juli 2013 innebär att det svenska systemet (att utfärda skattetillägg och väcka åtal för samma brott) strider mot dubbelbestraffningsförbudet enligt europeisk rätt. Det står också klart att så har varit fallet sedan den 10 februari 2009. För Ekobrottsmyndighetens del innebär domarna framför allt två konsekvenser för verksamheten:

- Samtliga ärenden som kan misstänkas ha varit föremål för dubbel bestraffning enligt ovan har som utfärdats efter den 10 februari 2009 måste granskas och resning eventuellt begäras. Detta innebär att drygt 2 000 ärenden, innehållande 2 700 misstänkta personer och cirka 15 000 brottsmisstankar måste granskas och att en andel av dessa sannolikt blir föremål för vidare åtgärder. Detta arbete kommer att ta operativa åklagarresurser i anspråk.
- Brott för vilka Skatteverket utfärdat skattetillägg får inte längre åtalas. Detta kan förväntas påverka både inflödet och utflödet negativt.

Utvidgat straffansvar för penningtvätt.

I lagrådsremissen "En effektivare kriminalisering av penningtvätt" (9 januari 2014) föreslås en ny lag om straff för penningtvättsbrott träda i kraft den 1 juli 2014. Enligt en uppskattning som Finanspolisen gjort förväntas lagändringen innebära att anmälningarna om misstänkta penningtvättsbrott ökar med omkring 5 000 brott årligen. Det är svårt att säga hur många av dessa anmälningar som eventuellt blir föremål för utredning och lagföring vid Ekobrottsmyndigheten, men i relation till myndighetens befintliga volymer skulle också en mindre andel innebära en betydande ökning av myndighetens verksamhet.

Prognos över inflödet

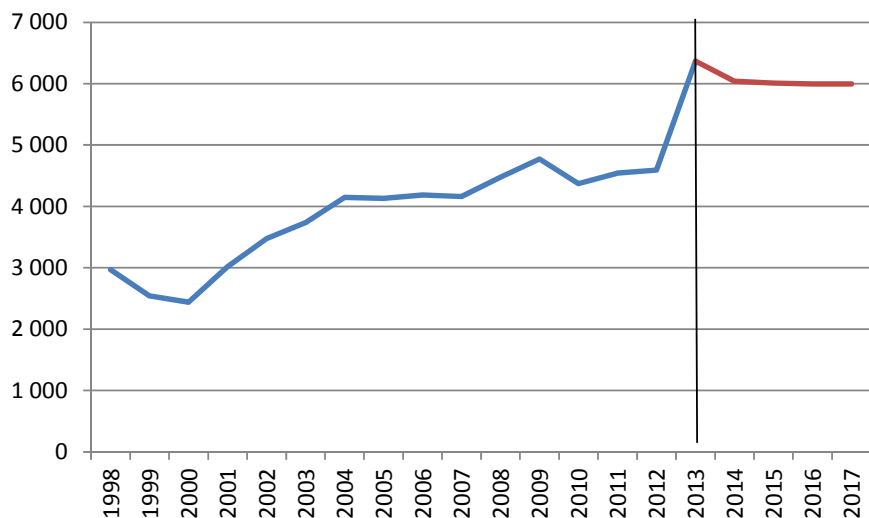
Prognosen indikerar att inflödet till Ekobrottsmyndigheten kommer att uppgå till omkring 6 000 ärenden årligen under perioden 2014–2017.

Tabell 16. Prognos över antalet inkomna ärenden 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013

Inkomna ärenden									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Brottmål	4 772	4 374	4 545	4 591	6 369	6 040	6 008	5 995	5 996

I figur 14 visas prognosen i förhållande till utvecklingen sedan 1998.

Figur 14. Prognos över antalet inkomna ärenden 2014–2017 samt faktiska värden för 1998–2013



Prognosen över ärendeinflödet har inte justerats med avseende på de tidigare beskrivna påverkansfaktorerna, detta av framför allt två skäl: För det första så finns det motverkande effekter i påverkansfaktorerna vars nettoeffekt på inflödet är svår att uppskatta. För det andra ser vi i den historiska trenden ovan att inflödet tidigare legat på en relativt konstant nivå under längre tidsperioder. Sammanfattningsvis kan konstateras att prognosen över inflödet är relativt försiktigt hållen och att det kan finnas anledning att revidera den när mer blir känt om de yttre påverkansfaktorernas effekter.

Prognos över utflödet

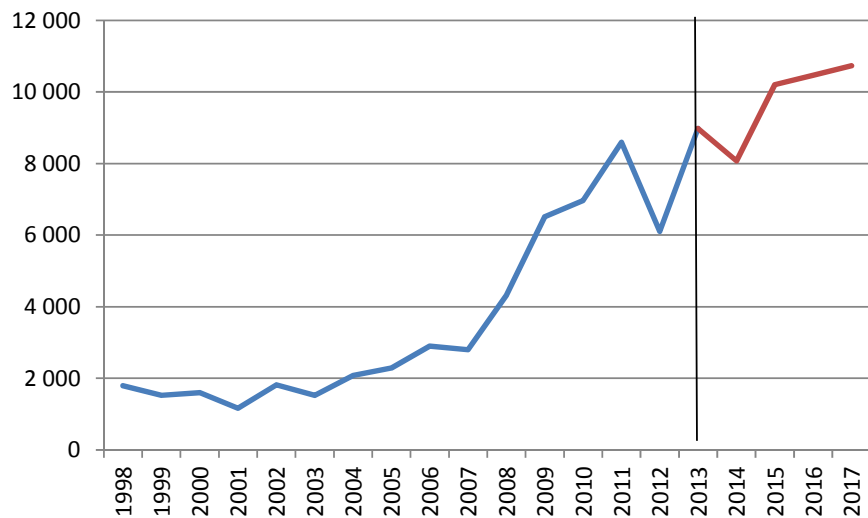
Utflödesprognosen indikerar att antalet åtalade brottsmisstankar vid Ekobrottsmyndigheten kommer att öka från drygt 8 000 till nära 11 000 under perioden 2014–2017.

Tabell 17. Prognos över antalet åtalade brottsmisstankar 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013

Åtalade brottsmisstankar									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Brottmål	6 516	6 965	8 593	6 100	8 982	8 073	10 202	10 465	10 728

I figur 15 visas prognosen i förhållande till utvecklingen sedan 1998.

Figur 15. Prognos över antalet åtalade brottsmisstankar 2014–2017 samt faktiska värden för 1998–2013



Prognosen över utflödet utgår från att antalet åtalade brottsmisstankar ökar relativt kontinuerligt över tid. Sett i relation till antalet inkomna ärenden har antalet åtalsbeslut ökat från 0,6 till 1,4 åtalade brottsmisstankar per ärende mellan 1998 och 2013. Det är sannolikt att denna utveckling fortsätter också under prognosperioden. Ekobrottsmyndigheten arbetar kontinuerligt med metodutveckling där effektiva arbetsmetoder för ökad kvalitet i brottsutredningsverksamheten och processföringen står i fokus.

SVERIGES DOMSTOLAR

Bakgrund

Sveriges Domstolar är den tredje länken i rättskedjan, där inflödet (inkomna brottmål) bearbetats på olika sätt för att resultera i ett utflöde (avgjorda brottmål) som huvudsakligen levereras till nästa länk i rättskedjan, Kriminalvården.¹⁹ Inflödet till tingsrätterna som avser verksamhet med anledning av brott utgörs i huvudsak av väckta åtal/stämningsansökningar samt därutöver av häktningsframställningar, ansökan om förordnande av offentlig försvarare och målsägandebiträde med mera. Inflödet kommer i stort sett uteslutande från Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Som exempel inkom 2013 drygt 85 000 brottmål till tingsrätterna. Av dessa var endast några hundratal mål enskilda åtal och andra mål som inte initierats av åklagare. Dessa få mål bör man i detta sammanhang kunna bortse ifrån.

Prognosen indikerar att antalet inkomna brottmål kommer att följa utvecklingen vid framför allt Åklagarmyndigheten och vara relativt oförändrad de närmaste åren. Antalet avgjorda brottmål antas följa utvecklingen för inkomna brottmål. Antalet inkomna och avgjorda brottmål bedöms 2017 ligga på omkring 86 000 mål, i paritet med 2013.

Det mått som används för att mäta inflödet till domstolarna som avser verksamheter med anledning av brott är antal *inkomna brottmål* (ett mål kan innehålla flera stämningsansökningar och flera personer samt flera brott). Domstolarnas utflöde utgörs i huvudsak av domar och slutliga beslut. Därutöver tillkommer vissa andra typer av avgöranden som är mindre vanligt förekommande. Det mått som används för att mäta utflödet är antal *avgjorda brottmål*. I grova tal är det omkring 75 procent av alla brottmål i tingsrätt som avslutas genom dom där en eller flera tilltalade fälls till ansvar eller frias från brott. Resterande brottmål avgörs på annat sätt.²⁰

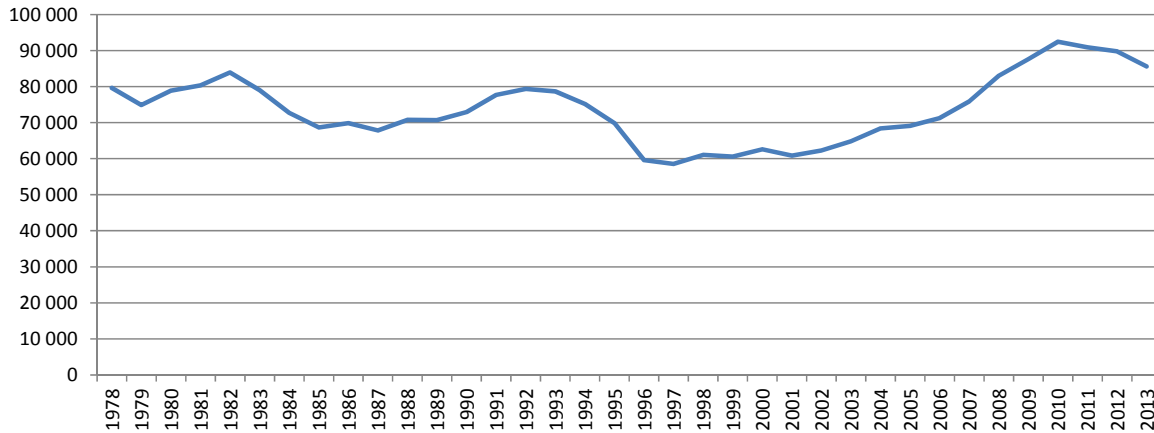
Det bör framhållas att resursbehovet inte avgörs enbart av antalet inkomna brottmål. Avgörande är också komplexiteten i de inkomna brottmålen liksom, naturligtvis, utvecklingen av övrig verksamhet vid tingsrätterna, till exempel tvistemål och konkurser. Vid resursfördelningen till tingsrätterna görs en viktning av olika målkategorier, en viktning som är baserad på tidredovisning. Denna rapport behandlar dock enbart de volymer som kan mätas i antal inkomna respektive avgjorda brottmål.

Under den senaste tioårsperioden har utflödet från Sveriges Domstolar, det vill säga antalet avgjorda brottmål, ökat med knappt 23 000 mål (35 %). Samtidigt har antalet inkomna mål ökat med drygt 17 000 mål (25 %). Den långsiktiga utvecklingen av tingsrätternas inflöde, sett till antalet inkomna brottmål under perioden 1978–2013, framgår av figur 16. Även om minskningar skett under perioden har den långsiktiga trenden varit uppåtgående.

¹⁹ Resterande del avser t.ex. frikännanden, bötespåföljder och andra påföljder som inte hanteras av Kriminalvården.

²⁰ Främst genom slutligt beslut, t.ex. avskrivningar och undanröjande av ordningsbot.

Figur 16. Antal inkomna brottmål 1978–2013.



Metod

Statistisk framskrivning

I det följande behandlas inkomna respektive avgjorda mål i tingsrätt. Domstolsverket har inte möjlighet att redovisa uppgifter enligt samma brottsindelning som övriga myndigheter i rättskedjan. Antal inkomna och avgjorda brottmål redovisas sedan 2009 på fem brottmålstyper: *brott mot person, bötesmål, förmögenhetsbrott, ekonomisk brottslighet och övriga brottmål* (utöver dessa fem kategorier registreras ett fåtal brottmål som *undanröjande, omvandling av fängelse på livstid och beredskapsmål*). Före 2009 registrerades brottmål som *notariebrottmål* och *övriga brottmål*. Då den historiska datan är relativt kort för dessa måltyper och det kan misstänkas att det initialt kan ha förekommit vissa kvalitetsbrister, har Domstolsverket valt att inte prognostisera utifrån dem. Redovisningen sker därför i den samlade kategorin brottmål, men i analysen av påverkansfaktorer tas utvecklingen på måltypsnivå upp. Det är relevant inte minst med hänsyn till att de senaste årens, från 2007, kraftiga uppgång och nedgången efter 2010 framför allt orsakats av svängningar i kategorin notariebrottmål/bötesmål.

Domstolsverket har valt att basera sin statistiska framskrivning för inkomna och avgjorda brottmål på månadsdata för perioden 2010–2013. Den statistik som finns tillgänglig bedöms hålla god kvalitet under hela 2000-talet. Anledningen till att en längre tidsperiod inte valts är att det finns ett tidsseriebrott kring 2010–2011 och att det därmed kan vara lämpligt att kapa serierna. Tilläggas kan att modeller med tidsperioden 2000–2013 också prövats. Domstolsverket vill betona det starka historiska samband som finns mellan inkomna och avgjorda mål i tingsrätterna och ha detta som utgångspunkt för det fortsatta resonemanget. Under 2000-talet har det funnits en stark trend att inkomna och avgjorda mål följts åt och antalsmässigt ligger nära varandra i princip under samtliga år. Det som ligger bakom att enskilda år utvecklats något olika vad avser inkomna och avgjorda brottmål är perioder av balanstillväxt och insatser för balansavarbetning. Utvecklingen för både inkomna och avgjorda brottmål har, bortsett från inkomna mål 2001 och 2011–2013 samt avgjorda mål 2012–2013, varit stigande. Domstolsverket har använt sig av en modell för exponentiell utjämning för att göra en statistisk framskrivning för inkomna brottmål år 2014 och en regressionsmodell för åren 2015–2017 (se bilaga 2). Då sambandet mellan inkomna och avgjorda brottmål historiskt är starkt har ingen separat statistisk prognos tagits fram för avgjorda brottmål utan de antas följa prognosen för inkomna brottmål. Valet av statistiska modeller har skett efter samråd med Brå.

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns datatunderlagen och en mer detaljerad redovisning av de statistiska modellerna tillgängliga.

Prognos över inflödet

Den statistiska prognosen indikerar att antalet inkomna brottmål kommer att minska från 85 543 till drygt 76 000 mellan 2013 och 2017, vilket är en minskning med knappt 11 procent.

Som framgår i det följande har Domstolsverket emellertid valt att justera den statistiska prognosen uppåt, mot bakgrund av relationen (se tabell 20) till Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde av brottsmisstankar med åtalsbeslut. Den slutliga prognosen indikerar att antalet inkomna brottmål kommer att stabiliseras under perioden och ligga kring 2013 års nivåer. År 2017 antas antalet inkomna brottmål vara kring 86 000 mål, i paritet med det senaste årets utfall.

Tabell 18. Prognos över inkomna mål 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013.

Inkomna mål									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Brottmål	87 601	92 438	90 894	89 798	85 543	86 000	87 000	86 500	86 000

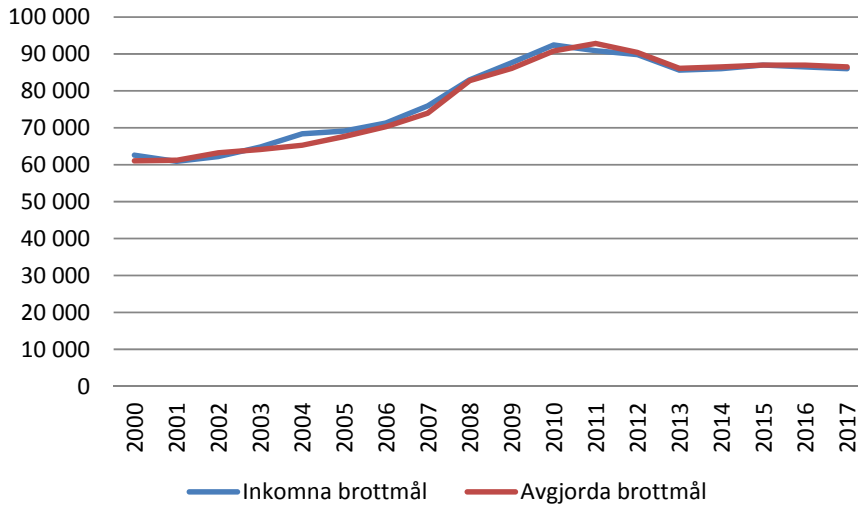
Prognos över utflödet

Mot bakgrund av det starka sambandet mellan inkomna och avgjorda mål och med hänsyn till ett rimligt balansläge på tingsrätterna antas avgjorda brottmål fortsätta ligga i nivå med inkomna brottmål för prognosperioden. Antal avgjorda brottmål prognostiseras överstiga antal inkomna brottmål något för att följa den trend med minskat antal balanserade brottmål som varit de senaste åren.

Tabell 19. Prognos över avgjorda mål 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013.

Avgjorda mål									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Brottmål	86 051	90 793	92 780	90 360	86 083	86 500	87 000	87 000	86 500

Figur 17. Prognos över antal inkomna och avgjorda brottmål 2014–2017 samt faktiska värden för 2000–2013.



Påverkan från tidigare led och påverkansfaktorer

Sveriges Domstolars in- och utflöde av brottmål påverkas i hög grad av framför allt Åklagarmyndighetens och i viss mån av Ekobrottsmyndighetens utflöde av brottsmisstankar som lett till åtal. Inflödet till tingsrätterna från Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten är givet, och domstolarna kan inte genom prioriteringar eller på annat sätt påverka detta. De faktorer som påverkat inflödet och utflödet tidigare i rättskedjan, det vill säga vid polis respektive åklagare behandlas därför inte vidare. Sveriges Domstolars utflöde i form av avgjorda brottmål påverkas därutöver av yttre och inre påverkansfaktorer. Det är i huvudsak faktorer som rör den egna verksamheten vid domstolarna som har övervägts då det gäller tingsrätternas möjligheter att hantera inflödet från Åklagarmyndigheten. Det rör sig såväl om omvärldsfaktorer, som Sveriges Domstolar inte kan styra, som om invärldsfaktorer som i olika utsträckning låter sig styras. Sådana potentiella påverkansfaktorer har identifierats och analyserats inom Domstolsverket. Dels uppmärksammades faktorer som tidigare år har bedömts vara relevanta, dels värderades om det finns ytterligare tänkbara invärldsfaktorer som behöver bedömas.

Påverkan från tidigare led

Det finns en tydlig trend att antalet brottsmisstankar som leder till åtal per inkommet mål sjunkit under 2000-talet. Tingsrätternas inflöde ökade procentuellt mer än Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde. År 2000 gick det 2,79 brottsmisstankar som ledde till åtal per inkommet brottmål. År 2013 var motsvarande siffra 2,22. En tänkbar förklaring kan vara att antalet "ett till ett-relationer" mellan brottsmisstankar och mål ökat, det vill säga att det blivit vanligare att ett mål i tingsrätt består av en person och en brottsmisstanke. Detta kan delvis bero på att omloppstiderna för brottmål förkortats under senare år och att antalet tilläggstämningar i redan pågående brottmål därmed minskat. Även den kraftiga ökningen av framför allt notariebrottmål/bötesmål under perioden 2007–2010 kan vara en förklaringsfaktor. En annan faktor som kan påverka relationen är ett ökat utnyttjande av förundersökningsbegränsning hos Åklagarmyndigheten.

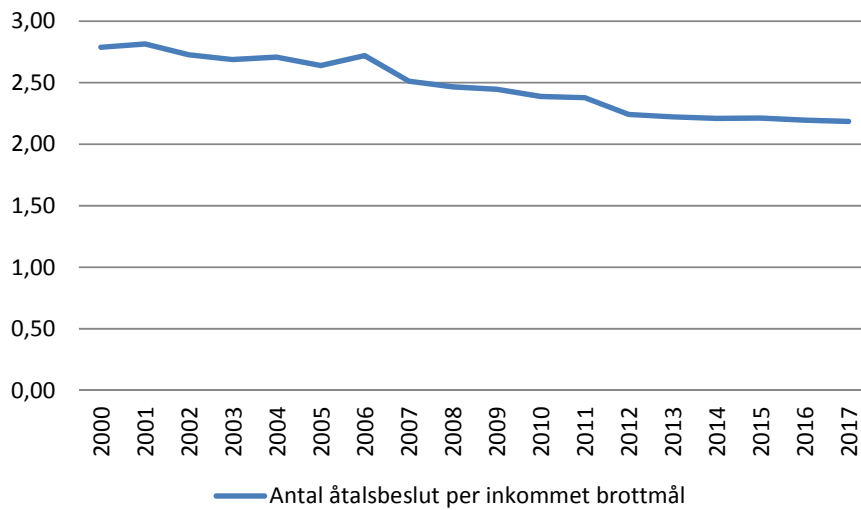
Under perioden 2010–2013 minskade den genomsnittliga utvecklingen av antalet brottsmisstankar som leder till åtal med knappt 4,5 procent per år, medan motsvarande utveckling för inkomna mål till tingsrätt var en minskning med knappt 2,5 procent per år. Mot bakgrund av nedgången under de senaste åren beträffande såväl Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde som domstolarnas inflöde är det osäkert hur relationen kommer att utvecklas under prognosperioden. Domstolsverket har valt att trots allt justera den statistiska prognosen för inflödet till domstolarna, detta till nivåer så att rådande utveckling dämpas något men ändå antas fortsätta.

Tabell 20. Prognos över antal brottsmisstankar med åtalsbeslut, antal inkomna brottmål samt antal åtalsbeslut per brottmål 2014–2017 samt faktiska värden för 2001–2013.²¹

År	Brottsmisstankar med åtalsbeslut	Inkomna brottmål	Antal åtalsbeslut per brottmål
2000	174 512	62 620	2,79
2001	171 194	60 864	2,81
2002	169 701	62 269	2,73
2003	174 509	64 955	2,69
2004	185 581	68 563	2,71
2005	182 684	69 240	2,64
2006	193 863	71 285	2,72
2007	190 609	75 895	2,51
2008	204 655	82 991	2,47
2009	214 146	87 601	2,44
2010	220 555	92 438	2,39
2011	216 093	90 894	2,38
2012	201 312	89 798	2,24
2013	189 978	85 543	2,22
2014	189 924	86 000	2,21
2015	192 383	87 000	2,21
2016	189 896	86 500	2,20
2017	187 822	86 000	2,18

²¹ Siffran avseende brottsmisstankar med åtalsbeslut 2011 är exklusive ett stort dopningsärende som omfattade omkring 11 000 brottsmisstankar.

Figur 18. Antal åtalsbeslut per brottmål



Påverkansfaktorer

I detta avsnitt redogör Domstolsverket för de faktorer i om- respektive invärld som Domstolsverket anser kan ha en påverkan på ärendeutflödet, det vill säga det antal mål som tingsrätterna beräknas avgöra under perioden 2014–2017.

Under 2008–2012 års prognossamarbete bedömde Domstolsverket att följande faktorer skulle påverka ärendeutflödet från tingsrätterna under perioden 2009–2016: Anslagsnivå, arbetsformer, it-stöd/informationsförsörjning, kompetensförsörjning, lagstiftning, ledning/styrning, konjunkurläge och sammansättning av brottmålsinflödet. Dessa faktorer påverkar utflödet även under perioden 2014–2017, men antas nu ligga i trenden. Beträffande vissa av faktorerna, nämligen kompetensförsörjning, lagstiftning, it-stöd/informationsförsörjning och sammansättningen av brottmålsinflödet bedömer Domstolsverket att dessa faktorer på nytt bör framhållas i årets prognossamarbete, varav it-stöd/informationsförsörjning samt lagstiftning såvitt avser Straffprocessutredningens förslag (SOU 2013:17) berörts som myndighetsgemensamma påverkansfaktorer. Domstolsverket vill med andra ord peka på dessa faktorer och understryka att de kan komma att påverka prognosen för utflödet i positiv eller negativ riktning.

Kompetensförsörjning

Det har under senare år visat sig bli allt svårare att rekrytera väl kvalificerade domare till domstolarna, bland annat tingsrätterna. Problemet med att locka ett tillräckligt antal sökande till domaranställningar begränsar sig inte till ett fåtal orter utan gäller med några undantag för stora delar av landet. Inom Sveriges Domstolar har det pågått ett projekt om rekrytering av ordinarie domare. Syftet med projektet har varit att försöka identifiera de viktigaste orsakerna till varför jurister – både med och utan särskild domarutbildning – som skulle kunna vara aktuella för anställning som ordinarie domare, avhåller sig från eller tvekar inför att söka sådana anställningar. Projektet har också lämnat förslag till vad som kan göras för att öka benägenheten att söka domaranställningar. Arbetet utgör underlag för beslut om åtgärder som kan vidtas för att säkra den framtida domarförsörjningen i landet. Om utvecklingen när det gäller rekrytering av

domare inte kan vändas kan det försvåra möjligheterna för tingsrätterna att avgöra brottmål i den utsträckning som prognosen utvisar.

Lagstiftning

Reformen *En Modernare Rättegång* (EMR) genomfördes den 1 november 2008. Den syftar till att ytterligare förtydliga domstolarnas uppgifter i instansordningen och innebär en modernisering av processen i allmän domstol. Förändringar har genomförts på en rad områden, bland annat bättre utnyttjande av modern teknik, flexibla regler och större ansvar för parterna. Reformen har under perioden 2009–2011 påverkat ärendeflödet av brottmål i positiv riktning vid Sveriges Domstolar, i ett första skede framför allt genom den utökade möjligheten att avgöra brottmål enbart på handlingarna. Reformen har utvärderats (*En modernare rättegång II – en uppföljning*, SOU 2012:93). Utredningen har funnit att reformen fallit väl ut och att den kan utvecklas ytterligare, och det finns förslag om vissa nyheter och förändringar. Det pågår ett arbete för att ytterligare rationalisera arbetet i domstolarna och för att effektivisera domstolsprocessen. Straffprocessutredningens förslag behandlas, som nämnts i det föregående, som en myndighetsgemensam påverkansfaktor. Nämndemannautredningen har bland annat föreslagit att fler brottmål i tingsrätt ska kunna avgöras utan nämndemän (SOU 2013:49). Påföljdsutredningens förslag till ett nytt påföljdssystem (SOU 2012:34) kommer att påverka brottmålshandlingen vid domstolarna om förslaget genomförs. Det är emellertid alltför tidigt att i nuläget ta ställning till i vilken omfattning denna påverkan kommer att ske. Vidare trädde en ny delgivningslag i kraft den 1 april 2011 i syfte att minska andelen inställda huvudförhandlingar i brottmål och bidra till att handläggningstiderna hos domstolarna blir kortare. Renodlingen av domstolarnas verksamhet tog också ytterligare steg framåt då vissa ärendetyper den 1 oktober 2011 överfördes från allmän domstol till olika förvaltningsmyndigheter. Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten har under hösten 2013 föreslagit att delar av konkurshandlingen vid tingsrätterna överförs till Kronofogdemyndigheten och konkursförvaltarna. Domstolsverket bedömer att de samlade åtgärderna under hela perioden fram till och med 2017 kommer att innebära förbättrade förutsättningar att öka avverkningen av brottmål vid tingsrätterna.

Sammanställningen av brottmålsinflödet

Domstolsverket har i årets prognossamarbete uppdaterat (med utfall t.o.m. 2013) tidigare analys av sammansättningen av brottmålsinflödet och av indikatorer (till exempel huvudförhandlingstid, andel förtursmål, omloppstid) för bedömning av om arbetsbelastningen i det totala inflödet har förändrats. Slutsatsen blir den samma som de två senaste åren, det vill säga att det finns såväl faktorer som pekar på att belastningen ökat som faktorer som påvisar att så inte är fallet. Under 2013 har antalet och andelen bötesmål fortsatt sjunka. 2010 utgjorde bötesmålen cirka 15 procent av samtliga brottmål, motsvarande siffra 2013 är knappt 10 procent. Utöver bötesmålen klart vikande trend uppvisar övriga målkategorier inte lika markanta förändringar, dock har mål rörande ekonomisk brottslighet minskat de senaste tre åren medan mål rörande brott mot person varit i princip oförändrade trots den generella nedgången vad avser brottmålsinflödet. Brott mot person är ofta förnekade och det är vanligt med omfattande muntlig bevisning, vilket gör att målen generellt är relativt resurskrävande. Som en följd av den andelsmässiga minskningen för bötesmål och ökningen för brott mot person kan detta potentiellt vara en faktor som pekar mot att tyngden ökat. Vidare har förhandlingstiden för de mål som avgörs efter huvudförhandling ökat. För de mål som har en förhandlingstid på över tolv timmar har det skett

en ökning antalsmässigt, men framför allt tidsmässigt. Dessa förhållanden i kombination med att antalet mål där det förekommer tolk har ökat, visar på att också arbetsbelastningen ökat.

Å andra sidan tyder det faktum att omloppstiden historiskt ligger på en låg nivå, att den balanserade brottmålsstocken har en sjunkande trend beträffande balansens ålder, att andelen mål med förtur fortsatt att minska samt att antalet mål som avgörs efter huvudförhandling minskat (vilket ger ökat utrymme att lägga kraft på de mål som avgörs vid huvudförhandling) på att arbetsbelastningen inte ökat.

Det bör också framhållas att brottmålshanteringen endast utgör en del av verksamheten vid tingsrätt och att förändringar av belastningen i övriga delar av verksamheten naturligtvis påverkar den resursinsats som kan avsättas för brottmålen. Under 2013 har antalet inkomna tvistemål (exklusive familjemålen) minskat något efter den kraftiga uppgången 2012, men minskningen härrör framför allt till de förenklade tvistemålen. Dock har de i vissa fall arbetskrävande familjemålen fortsatt öka. Domstolsverket vill här också peka på omloppstidens betydelse för innehållet i brottmålen. Brottmålen har blivit allt fler under 2000-talet, även om en viss minskning skett de senaste tre åren, och omloppstiden har minskat successivt. Det faktum att målen är fler behöver, i och för sig, inte betyda att belastningen ökat. Om ett brottmål blir liggande under en tid är det inte ovanligt att den misstänkte hinner begå nya brott innan målet avgörs, vilket ofta innebär att målen blir mer omfattande med nya misstankar och tilläggsstämningar och med fler personer som ska kallas till förhandling. Detta gör att målet blir svårare att avgöra. Om man å andra sidan har korta omloppstider hinner detta inte ske; om den dömde skulle begå nya brott blir det nya mål som då vanligen blir lättare att handlägga och avgöra.

Brottmålsbalanser

Antalet balanserade brottmål har sedan 2010 minskat med drygt 3 500 mål och gått från att utgöra drygt 36 procent av inkomna brottmål till 35 procent 2013. Domstolsverket använder ett mått kallat optimal arbetsbalans för att bedöma balanssituationen vid tingsrätterna. Den optimala arbetsbalansen är ett framräknat balansmått där tingsrätterna bör ligga för att klara regeringens verksamhetsmål om fem månaders omloppstid för 75 procent av brottmålen. För brottmål bedöms den optimala arbetsbalansen vara cirka 36 procent. Då antalet balanserade brottmål minskat de senaste tre åren, förvisso delvis på grund av ett minskat inflöde, och att antalet tvistemål inte bedöms öka den närmaste tiden bland annat på grund av en förväntad stärkt konjunktur, bedöms balansnivåerna ytterligare kunna minska något.

Påverkansfaktorernas effekter sammantaget

Sammanfattningsvis gör Domstolsverket bedömningen att påverkansfaktorerna lagstiftning och it-stöd/informationsförsörjning kan komma att påverka ärendeutflödet positivt, medan faktorn kompetensförsörjning kan påverka ärendeutflödet negativt, allt i förhållande till den statistiska prognosen. Inflytandet från dessa påverkansfaktorer är trots allt osäkert och olika faktorer pekar i olika riktningar. Domstolsverket har mot den bakgrunden valt att inte justera de statistiska framskrivningarna med anledning av påverkansfaktorerna utan stannat vid att påvisa faktorerna och föra ett resonemang om dem.

Slutlig prognos

De slutliga prognoserna har utarbetats efter en analys av de statistiska framskrivningarna och de identifierade påverkansfaktorernas tänkbara betydelse samt en analys av relationerna gentemot

Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde. Domstolsverket har valt att inte justera de statistiska framskrivningarna med anledning av påverkansfaktorerna men däremot har en justering skett av såväl inflöde som utflöde mot bakgrund av relationen mellan Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde respektive tingsrätternas inflöde, det starka historiska sambandet mellan inkomna och avgjorda brottmål och med hänsyn till en rimlig balansnivå av brottmål i tingsrätterna.

KRIMINALVÅRDEN

Bakgrund

Kriminalvården är den sista länken i rättskedjan och har som främsta uppgift att verkställa de av domstolarna utdömda påföljderna. Kriminalvården omfattar i dag vid ett givet tillfälle cirka 4 000 klienter i anstalt, cirka 1 700 i häkte och cirka 13 000 i frivården. Den långsiktiga trenden är att andelen klienter i anstalt med en strafftid över två år ökar och att andelen klienter med strafftid under två år minskar samtidigt som kriminalvård i frihet ökar.

I figur 19 visas utvecklingen av medelantalet klienter i Kriminalvården för åren 1998–2013. Under den senaste tioårsperioden har medelantalet fängelsedömda minskat från 4 826 till 4 147 vilket motsvarar en minskning om cirka 14 procent. Den högsta noteringen under perioden gjordes år 2005, då medelantalet fängelsedömda uppgick till 5 230. Efter 2005 har trenden varit att antalet fängelsedömda minskat. Medelantalet häktade har under samma period ökat med 6 procent från 1 400 till 1 486. Trenden visar att medelantalet häktade haft en viss ökning varje år under de senaste 10 åren och var som högst 2012 då i medelantal 1 575 klienter var häktade. Medelantalet klienter totalt i frivård har under den senaste tioårsperioden minskat med 3 procent från 13 381 till 13 043. Det hittills högsta medelantalet klienter i frivård var 14 271 år 2009, därefter har trenden varit svagt nedåtgående.

Under 2013 minskade medelantalet klienter ovanligt mycket, totalt med cirka 1 300 klienter, vilket motsvarar minus cirka 7 procent. Minskningen rör samtliga kriminalvårdspåföljder. Medelantalet häktade minskade med 5 procent, fängelsedömda minskade med 8 procent och frivården minskade med 6 procent. Den ovanligt stora förändringen under 2013 skapar en betydligt större osäkerhet än tidigare år att prognostisera antalet framtida klienter i Kriminalvården.

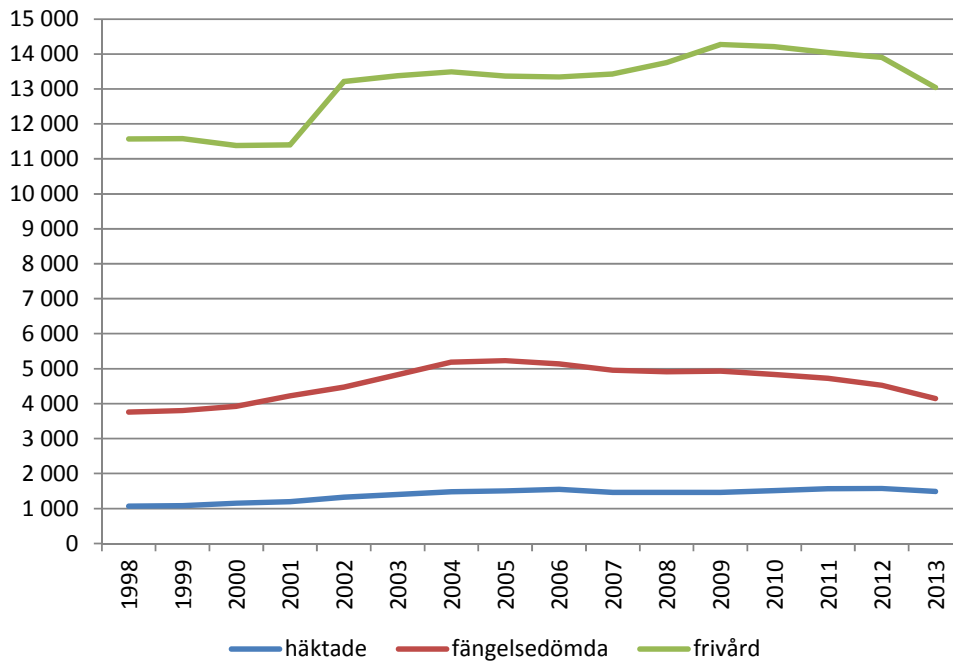
Prognosen indikerar att medelantalet häktade kommer att öka från 1 486 till 1 530 mellan 2013 och 2017, vilket är en ökning med cirka 3 procent.

Medelantalet fängelsedömda beräknas minska från 4 147 till 3 490 mellan 2013 och 2017, vilket är en minskning med cirka 16 procent.

Medelantal klienter i frivård beräknas minska från 13 043 till 11 780, vilket motsvarar en minskning med cirka 10 procent.

Totalt beräknas medelantalet klienter minska med cirka 1 900 under prognosperioden.

Figur 19. Medelantalet häktade, fängelsedömda samt klienter i frivård 1998-2013.



Alla fängelsedömda tas inte in i anstalt. En del avtjänar sin fängelsedom med intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV), så kallad fotboja. IÖV är ett sätt att verkställa ett utdömt fängelsestraff om högst sex månader utanför anstalt. I IÖV ingår ett förbud för den dömda att vistas utanför bostaden annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål som förvärvsarbete, utbildning, vård, nödvändiga inköp och liknande. Lydnaden av förbudet kontrolleras med elektroniska hjälpmedel (så kallad fotboja). Kriminalvården ansvarar för utredning av ansökan, beslut om verkställighetsformen och verkställigheten av IÖV. Cirka 1 900 fängelsedömda påbörjar IÖV varje år och i genomsnitt är det ungefär 260 personer per dag som har IÖV.

Förutom häktade och de som har en lagakraftvunnen fängelsedom i häkte och väntar på att få en anstaltsplats, finns det ett antal övriga inskrivna i häkte. Den största kategorin är gripna eller anhållna misstänkta för brott. Därutöver finns också inskrivna personer i häkte som omhändertagits med stöd av lagen om vård av unga, samt lagen om vård av missbrukare. Utöver det finns ett antal personer som omhändertagits med stöd av utlänningslagen.

Till skillnad från de övriga myndigheterna i rättskedjan har Kriminalvården inte tidigare redovisat flödesmått förutom för nyintagna i anstalt. Nytt för årets rapport är att Kriminalvården försöker att både beskriva och prognostisera inflödet i dess delar, exklusive häktade. De grupper som räknas till Kriminalvårdens inflöde är nyintagna i anstalt, påbörjande av IÖV, påbörjad skyddstillsyn (oavsett vilken typ av skyddstillsyn) och påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst. Övriga påföljder inom frivårdsområdet handlar om klienter som redan finns i kriminalvården, exempelvis villkorligt frigivna med övervakning, klienter i utökad frigång eller klienter i halvvägshus och räknas därför inte som ett inflöde.

I stället för utflöde används medelantal fängelsedömda, medelantal häktade och medelantal klienter i olika frivårdspåföljder. Medelantalet används för att bedöma klientvolymernas belast-

ning på Kriminalvården och resursbehovet när det gäller olika typer av platser. Medelantalet visar tydligt på vilket antal platser som behövs för den dagliga driften, vilket inte ett flödesmått gör.

Metod

Beskrivning och analys av data

Grundläggande data om klienter hämtas främst från Kriminalvårdens statistikportal, som i sin tur hämtar data från myndighetens klientadministrativa system. I föreliggande rapport har månadsdata från 1996 fram till och med 2013 använts som grund för de statistiska framskrivningarna. Vidare har data hämtats från Brås kriminalstatistik angående lagföringsbeslut. I de fall en och samma lagföring innefattar flera brott räknas det brott som har högst straffvärde som huvudbrott.

Statistisk framskrivning

För de statistiska framskrivningarna har Kriminalvården förutom sedvanliga regressionsmodeller använt olika ARIMA-modeller²² (se bilaga 2) och även kombinerat dessa metoder. Generellt sett gäller att ARIMA-modeller är bra när det handlar om att göra kortsiktiga prognoser (upp till ca två år) på stabila tidsserier. Efter att ha testat olika modeller och olika kombinationer av framskrivningar har Kriminalvården valt att likt föregående år använda en ARIMA-modell på 1–2 års sikt i kombination med en regressionsmodell på 3–4 års sikt för fängelsedomda.

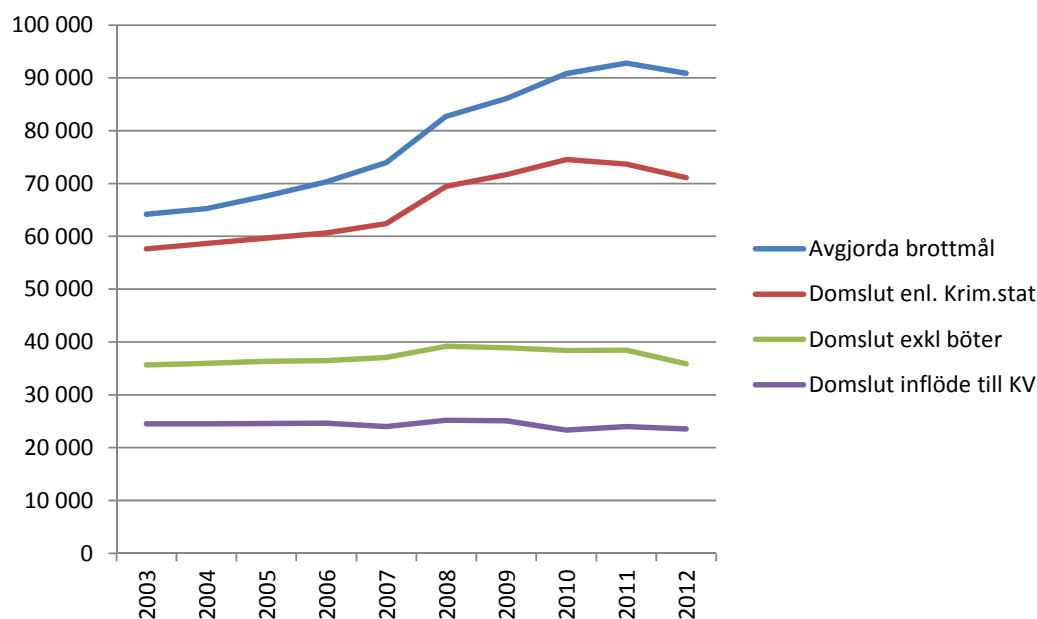
I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns datatunderlagen och en mer detaljerad redovisning av de statistiska modellerna tillgängliga.

Prognos över inflödet

Kriminalvården påverkas av effektiviteten och inriktningen i de tidigare leden av rättskedjan. Som framgår av de föregående kapitlen i denna rapport förväntas samtliga tidigare led i rättskedjan minska eller vara oförändrade i de delar som går vidare till nästa led i rättskedjan. Sambandet mellan det som händer tidigare i rättskedjan och i Kriminalvården är inte tydligt. Figur 20 försöker att beskriva en del av problematiken. Den stora ökningen av avgjorda brottmål under början av 2000-talet verkar inte ha påverkat inflödet i form av antal påföljder till Kriminalvården i någon större utsträckning. Däremot finns det risk att minskningen av avgjorda brottmål sedan 2011 påverkat Kriminalvården. Skillnaden mellan avgjorda brottmål och antalet domslut ökar över tid, vilket beror på att avskrivningarna ökar över tid. Exkluderas dessutom böter som domslut framgår det tydligt att ökningen av avgjorda brottmål framför allt består av böter. Exkluderas också domslut som omfattar rättspsykiatrisk vård, villkorlig dom, ungdomsvård och ungdomstjänst är inflödet till Kriminalvården totalt ganska stabilt. Inflödet har beräknats på domslut till fängelse inklusive IÖV, intensivövervakning med elektronisk kontroll, skyddstillsyn och villkorlig dom med samhällstjänst. Under den senaste 10-årsperioden har inflödet av domslut till Kriminalvården totalt sett varit ganska stabilt – som högst år 2008 med 25 200 och som lägst 23 565 domslut år 2012.

²² ARIMA, Auto-Regressiv Integrated Moving-Average, en statistisk tidsseriemodell.

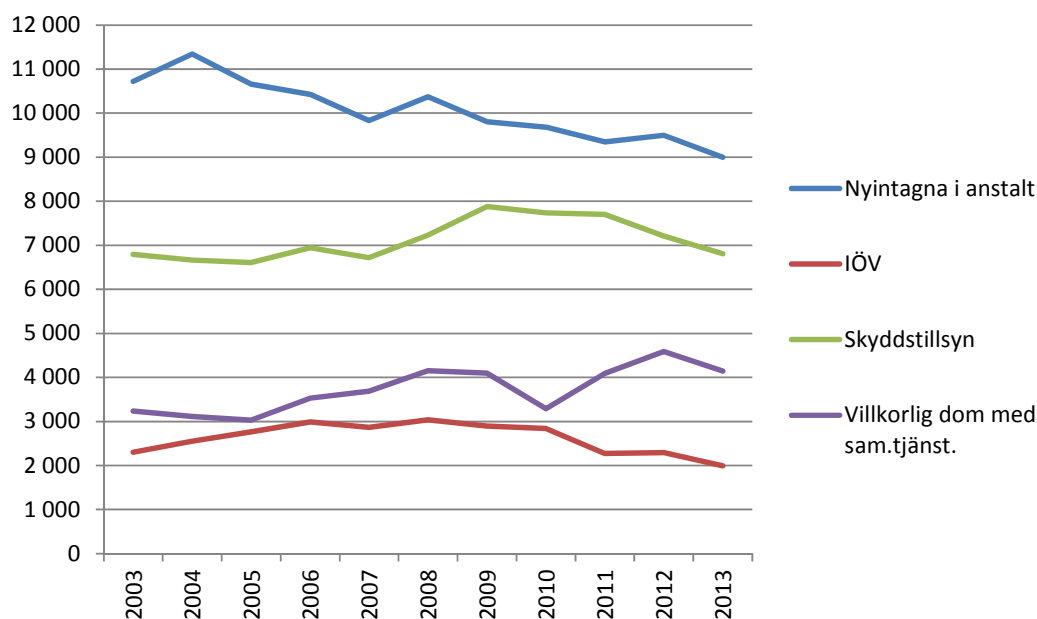
Figur 20. Avgjorda brottmål, domslut och inflöde till Kriminalvården 2003-2012.



Även om inflödet totalt sett har varit ganska stabilt är det en stor rörelse mellan de olika faktiskt påbörjade kriminalvårdspåföljderna, vilket framgår av figur 21. Nyintagna i anstalt per år har minskat med cirka 1 700 klienter mellan 2003 och 2013, vilket motsvarar cirka 16 procent. Påbörjad skyddstillsyn är 2013 på ungefär samma nivå som 2003. År 2009 var det flest antal klienter, nästan 7 900, som påbörjade skyddstillsyn. Antalet klienter som påbörjat villkorlig dom med samhällstjänst har haft en ökande trend sedan 2003, förutom åren 2010 och 2013. År 2012 påbörjade cirka 4 600 klienter villkorlig dom med samhällstjänst. Påbörjande IÖV har minskat med mer än 1 000 klienter mellan 2008 och 2013 vilket motsvarar en minskning med omkring en tredjedel.

Vad dessa förändringar beror på är svårt att analysera. Sannolikt beror det på ett flertal samverkande faktorer som den kriminalpolitiska inriktningen mot mer frivård, en förändrad brottsstruktur, överföring mellan olika påföljder, inriktning och prioriteringar i rättskedjan och hur domstolarna dömer och förändringar i praxis.

Figur 21. Inflöde till Kriminalvården, 2003–2013*, exklusive häkte.



*Siffrorna för 2013 är preliminära.

Prognosen indikerar totalt ett minskat inflöde till Kriminalvården med omkring 2 250 klienter vilket motsvarar cirka minus 10 procent under prognosperioden vilket framgår av tabell 21. Förändringen var ungefär lika stor mellan 2010 och 2013. De procentuellt största förändringarna beräknas ske inom påbörjad skyddstillsyn och påbörjad IÖV.

Tabell 21. Prognos över inflödet till Kriminalvården 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013.

Inflödet av verkställigheter till Kriminalvården									
År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal nyintagna i anstalt	9 804	9 677	9 463	9 500	9 000*	8 800	8 610	8 420	8 230
Påbörjande IÖV	2 896	2 842	2 276	2 296	1 991*	1 760	1 720	1 680	1 650
Påbörjad skyddstillsyn	7 881	7 737	7 704	7 211	6 805	6 540	6 270	6 000	5 730
Påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst	4 096	3 291	4 093	4 591	4 144	4 080	4 080	4 080	4 080
Totalt	24 678	23 549	23 417	23 598	21 940	21 180	20 680	20 180	19 690
Förändr. antal	-111	-1 129	-132	181	-1 658	-760	-500	-500	-490
Förändr. proc.	0	-5	-1	1	-7	-3	-2	-2	-2

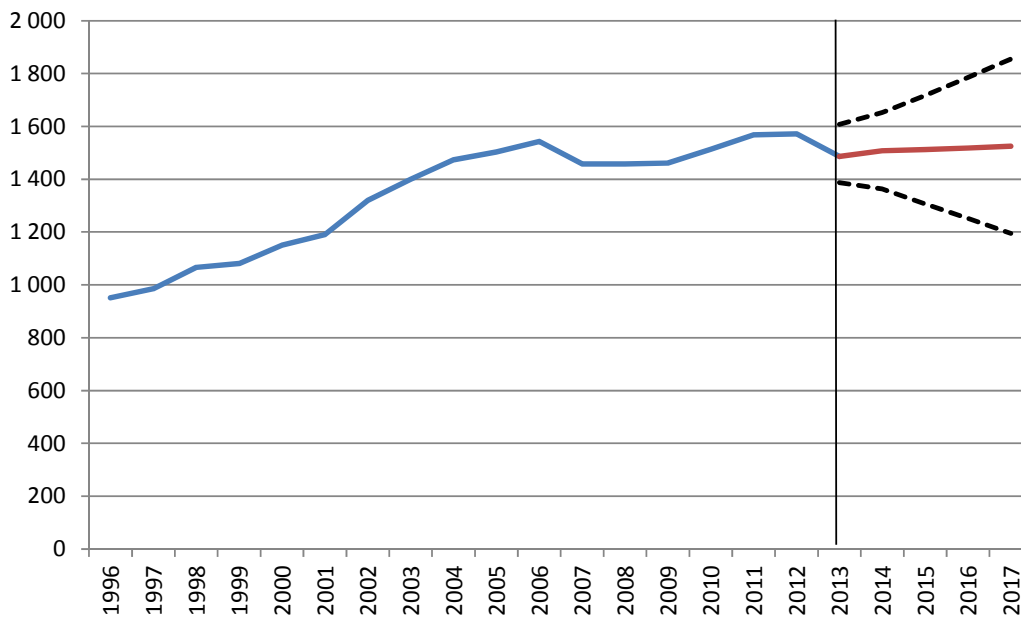
*Siffrorna för 2013 är preliminära.

Prognos över medelantalet klienter

Utvecklingen under 2013 där medelantalet klienter minskade med nästan 1 300 gör att det är svårt att bedöma framtida klientutveckling. Förändringen under 2013 är ovanligt stor. Antalet klienter minskade i samtliga påföljder, samtidigt som de nyintagna blev betydligt färre samtidigt som deras medelstrafftid minskade. Sambandet mellan Kriminalvården och de tidigare leden i rättskedjan ger heller inget stöd till att anta någon speciell utvecklingsinriktning. Kriminalvården har testat en mängd prognosmodeller av olika slag. Modellerna kan inte förutse trendbrott utan fortsätter ofta i den pågående riktningen, vilket gör att prognosresultaten kan framstå som orimliga. Det finns faktorer som beskrivs längre fram i detta avsnitt som skulle kunna påverka utvecklingen i en annan riktning, exempelvis ändrad praxis i domstolar, straffskärpningar, ett effektivare rättsväsende med mera. I nuläget ser Kriminalvården inga trovärdiga argument eller antaganden som kan användas i prognossammanhang för att påvisa en alternativ utveckling och därmed justera de statistiska prognoserna. Som tidigare nämnts har Kriminalvården valt prognosmodeller som bygger på sedvanliga regressionsmodeller och olika ARIMA-modeller och även kombinerat dessa metoder. Modellerna som använts har genomgående haft en hög förklaringsgrad (R^2), men indikerar även stora konfidensintervall (se bilaga 2) som visar att den prognostiserade utvecklingen är mycket osäker. Kriminalvården kommer att göra uppföljningar varje månad, och upptäcks stora avvikelser eller en annorlunda inriktning kommer nya prognosberäkningar att göras.

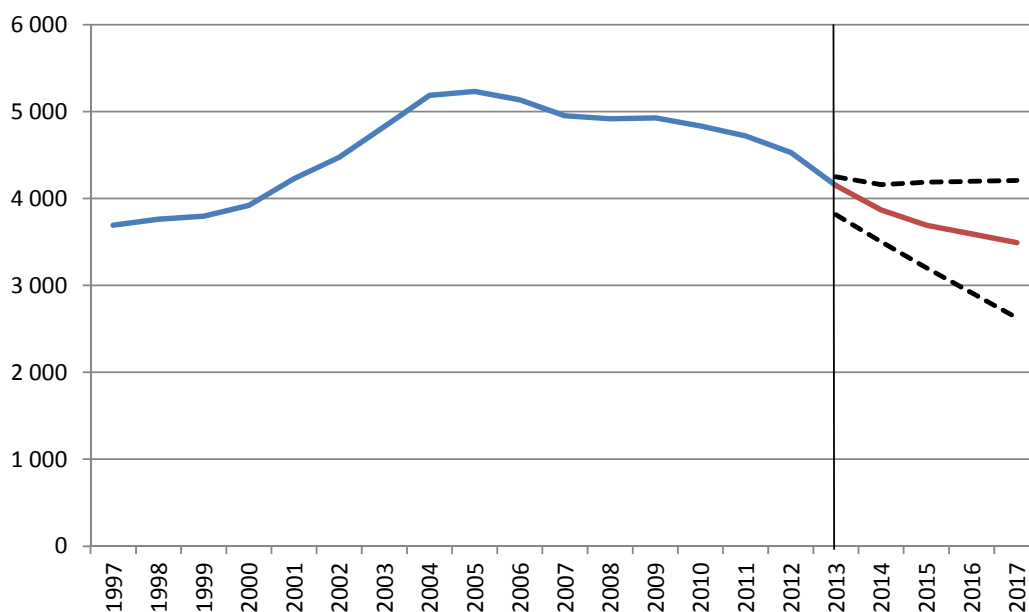
Prognosen indikerar att antalet häktade kommer att öka från 1 486 till 1 530 mellan 2013 och 2017, vilket är en ökning med cirka 3 procent.

Figur 22. Medelantalet häktade, 1996–2013, samt prognos 2014–2017 med 95 % konfidensintervall.



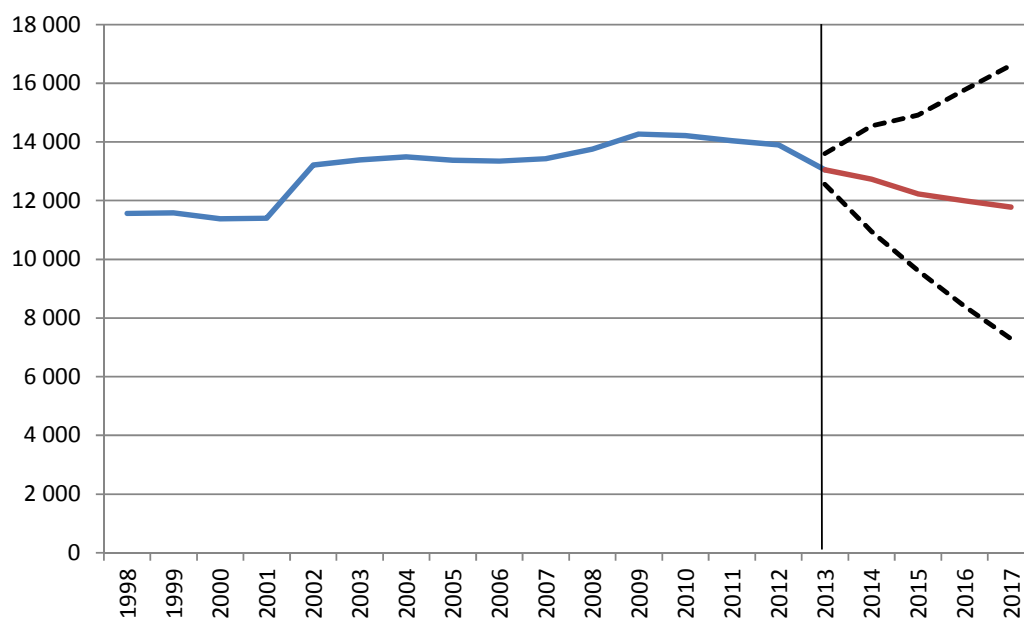
Antalet fängelsedömda beräknas minska från 4 175 till 3 490 mellan 2013 och 2017, vilket är en minskning med cirka 16 procent.

Figur 23. Medelantalet fängelsedömda, 1997-2013, samt prognos 2014-2017 med 95 % konfidensintervall.



Prognosen för frivården totalt indikerar en minskning från 13 043 till 11 780 mellan 2013 och 2017, vilket innebär en minskning med cirka 10 procent. Totalt ger detta en minskning med ca 1 900 klienter under prognosperioden.

Figur 24. Medelantalet klienter i frivård, 1998-2013, samt prognos 2014-2017 med 95 % konfidensintervall.



Tabell 22. Prognos över medelantalet klienter 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013.

Medelantal klienter									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fängelsedömda	4 926	4 832	4 718	4 528	4 147	3 870	3 690	3 590	3 490
Häktade	1 462	1 514	1 568	1 571	1 486	1 510	1 510	1 520	1 530
Övriga i häkte	99	82	69	80	81	80	80	80	80
Frivård	14 271	14 217	14 043	13 903	13 043	12 740	12 240	12 000	11 780
Totalt	20 758	20 645	20 398	20 082	18 757	18 200	17 520	17 190	16 880
Förändring	550	-113	-247	-316	-1 325	-557	-680	-330	-310

Sedan 2010 har medelantalet klienter i frivården minskat. Utvecklingen under 2013 med en minskning med 860 frivårdsklienter, vilket motsvarar cirka minus 6 procent, påverkar prognoserna och prognosmodellerna.

Nedan redovisas prognoser för de olika frivårdspåföljderna. Som tidigare nämnts indikeras det en minskning av antalet frivårdsklienter totalt om cirka 10 procent. Den påföljd som förväntas ha den största minskningen är villkorligt frigivna med övervakning. De beräknas minska med cirka 670 klienter vilket motsvarar cirka 16 procent. Detta hänger samman med ett prognostiserat minskat inflöde av antalet anstaltsklienter. För de påföljder med ett litet medelantal klienter antas utvecklingen vara konstant över tid.

Tabell 23. Prognos över medelantalet klienter i olika frivårdspåföljder 2014–2017 samt faktiska värden för 2009–2013.

Medelantal klienter i frivård									
Kategori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ren skyddstill-syn	5 090	5 324	5 369	5 335	4 911	4 730	4 710	4 710	4 710
Skyddstillsyn m. kontraktsvård	1 522	1 500	1 402	1 229	1 110	1 120	1 070	1 020	980
Skyddstillsyn m. samhällstjänst	1 541	1 697	1 721	1 721	1 672	1 630	1 510	1 470	1 440
Villkorligt frigivna	4 666	4 438	4 252	4 211	4 089	4 030	3 720	3 570	3 420
Villkorlig dom m. samhällstjänst	852	693	814	919	843	820	820	820	820
IÖV	400	376	301	306	259	250	250	250	250
IÖV-utsluss/ Utökad frigång	168	156	152	151	129	130	130	130	130
Halvvägshus	32	33	32	31	29	30	30	30	30
Totalt	14 271	14 217	14 043	13 903	13 043	12 740	12 240	12 000	11 780
Förändring	516	-54	-174	-140	-860	-302	-500	-240	-220

Det prognostiserade utfallet för perioden 2013–2016 är avrundat till närmaste tiotal.

Påverkan av tidigare led och påverkansfaktorer

Studier (Nilsson, 2008) visar att fångpopulationens storlek i stor utsträckning påverkas av externa faktorer som kriminalpolitiska beslut. Besluten påverkar även fördelning mellan olika typer av påföljder. Exempel på beslut är bland annat införande och avskaffande av halvtidsfrigivning, förändringar i strafftid, införandet av intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV), samhällstjänst och olika typer av utsluss från anstalt. Det är snarare kriminalpolitiken som har stor betydelse för utvecklingen av klientvolymerna än brottslighetens utveckling och demografiska faktorer. Ett antal utredningar har färdigställts, och det förväntas komma ett antal propositioner under prognosperioden som i sin tur kan leda till en förändrad lagstiftning. Även förändringar i praxis i olika typer av brottmål kan få påverkan på volymerna och på förändringar mellan olika typer av påföljder. Det är problematiskt att i prognossammanhang förutsäga effekterna av framtida kriminalpolitiska beslut. Kriminalvården påverkar heller inte inflödet av antalet klienter till myndigheten utan påverkas av tidigare led i rättskedjan. Det är produktionen av brottmål och dess påföljder som styr inflödet. Kriminalvården kan inom vissa gränser styra när en påföljd påbörjas om den dömde befinner sig på fri fot.

När det gäller påverkansfaktorer är det främst dessa externa faktorer med betydelse för volymer av klienter i verksamheten som skulle kunna ge anledning att justera de statistiska framskrivningarna. Analyserna av påverkansfaktorer har dock även inkluderat identifiering och värdering av invärlds faktorer. Bland annat kan de utökade möjligheterna till utslussning från verkställigheter av fängelsestraff innebära vissa förändringar i klientvolymerna.

Påverkan från rättskedjans tidigare led

I en tidigare del av rapporten har det redovisats att Kriminalvårdens inflöde totalt sett inte påverkats i någon större utsträckning av ökningen av antalet avgjorda brottmål. Ökningen har till stora delar bestått av påföljder som inte direkt berört Kriminalvården. Däremot är frågan om Kriminalvården påverkas i större utsträckning av nedgången under de senaste två åren.

Rättskedjan har under 2000-talet ökat antalet lagföringsbeslut. Med lagföringsbeslut avses i detta fall domar i tingsrätt och åklagarbeslut i form av strafföreläggande och åtalsunderlåtelse. Ökningen består i stort sett av domar i tingsrätt som leder till böter och av åklagare utfärdade åtalsunderlåtelser. Själva ökningen av antalet avgjorda brottmål under 2000-talet har per automatik inte inneburit någon större ökning av antalet utdömda kriminalvårdspåföljder. Domstolsverket beskriver en trend, det har blivit allt vanligare att ett mål består av en person och en brottsmisstanke. Detta kan i sin tur bero på att omloppstiderna för brottmål har kortats, vilket medför att den misstänkte inte hinner begå nya brott innan målet avgörs. På så vis minskar antalet tilläggsstämningar och brottsmisstankar. Antalet fängelsedomar är ungefär lika många år 2000 som 2012. Däremellan har det varit både en uppgång och en nedgång. Sammantaget visar detta att rättskedjan producerar allt fler lagföringsbeslut, men den stora delen av ökningen når inte Kriminalvården utan utfaller i andra former av påföljder.

Externa påverkansfaktorer

De externa påverkansfaktorerna som bedöms ha en potentiell inverkan på klientvolymerna i Kriminalvården under prognosperioden är främst av kriminalpolitisk karaktär i form av utredningar, propositioner, lagändringar och förändringar i tillämpning av praxis. För det stora flertalet av dessa faktorer är det svårt att i dagsläget bedöma deras specifika framtida effekter. Det är även troligt att effekterna går i olika riktning och ibland tar ut varandra. För Kriminalvården är

det viktigt att även redovisa externa påverkansfaktorer där det inte går att göra en säker bedömning. Om en faktor utvecklas på ett sätt som inte går att bedöma med bästa tillgängliga kunskap i dag, skulle det kunna få stora konsekvenser för den framtida utvecklingen och för Kriminalvården.

Förändringar i praxis

Sedan 2009 har strafftiden för narkotikabrott minskat. Högsta domstolen (HD) har sedan 2011 kommit med minst 12 domar i narkotikamål. Avgörandena har fått påverkan på påföljderna i narkotikamål. I narkotikamål har domstolarna tidigare använt sig av hela straffskalan. Straffmätningen har ofta gjorts med tabeller med sort och mängd som har tillkommit efter praxisdiskussioner. Tabellerna hade tagits fram för att det skulle vara en likabehandling över landet. HD har vid flertal tillfällen påvisat att andra omständigheter än sort och mängd ska beaktas. Detta gäller inte bara för grova narkotikabrott utan även brott av normalgraden. Sort och mängd har fortfarande betydelse. HD har uttryckt omständigheter som talar för eller emot att bedöma brottet som grovt. De omständigheter som bedömts är bland annat eget missbruk, samköp, vinstsyfte, organisationsgrad, marknadsföring och hänsynslöshet. Hovrättsrådet Bob Nilsson Hjort har i en artikel i Svensk juridisk Tidskrift dragit slutsatsen att någon form av tabeller som avser sort och mängd även i fortsättningen har en funktion att fylla, men att andra omständigheter ska få ett större genomslag. HD har i vissa fall höjt gränsen för grovt brott till den dubbla mängden narkotika jämfört med tidigare. HD har också gjort ett flertal uttalanden om den inbördes farligheten i olika sorters narkotika, och det har gett anledning att se över vad som räknas som grov narkotikabrottslighet.

Kriminalvården kan konstatera att medelstrafftiden för narkotika var år 2011 455 dagar, och år 2013 var medelstrafftiden 330 dagar. Narkotikabrott är för Kriminalvården ett brott som har stora volymer, och förändringar i antal domar och utdömda strafftider är av betydelse och får konsekvenser. 2011 dömdes 2 238 personer till fängelse för narkotikabrott, vilket motsvarar 2 829 fängelseår, och 2013 dömdes 2 052 personer till sammanlagt 1 881 fängelseår. En viss del av förändringen kan sannolikt förklaras av en ändrad praxis.

Internationalisering

Kriminalvården försöker överföra personer som har utvisning i domen till att avtjäna straffet i respektive hemland. Från och med 1:a juli 2014 kommer nya regler att gälla, och det kommer att underlätta överföringar av klienter inom EU. Handläggningstiderna kommer att bli kortare, och på sikt kommer det att frigöras platser i anstalt. Överföringar kommer även att gälla svenska medborgare som sitter i fängelser inom EU. Färre torde återföras till Sverige än vad som är möjligt att överlämna till annat land för verkställighet. Förändringar av den här arten torde få genomslag under senare delen av 2014. Hur många som till en början faktiskt kommer att överföras är i dag svårt att bedöma.

Lämnade utredningar av stor betydelse för Kriminalvården

I februari 2011 överlämnades slutbetänkandet från Förvarsutredningen (SOU 2011:17) till Justitiedepartementet. Utredningen föreslår att en större andel av de förvarstagna utlänningar som i dag placeras inom kriminalvården ska bli kvar i Migrationsverkets förvar. Möjligheten att placera en förvarstagen inom kriminalvården ska vara kvar för dem som är utvisade på grund av brott eller om det finns säkerhetsskäl. Som huvudregel förslås att speciella avdelningar på anstalt inrättas i stället för att placera de förvarstagna på häkte.

Regeringen gav 2008 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård samt lämna förslag till ny lagstiftning (dir. 2008:09). Utredningen redovisades 2012. Hittills har omkring 300 personer om året dömts till psykiatrisk tvångsvård. Utredningens förslag kommer att leda till att en stor del av denna grupp i stället skulle dömas till fängelse. Konsekvensen blir att antalet personer som behöver psykiatrisk tvångsvård under verkställigheten av ett fängelsestraff således kommer att öka.

År 2009 tillsatte regeringen en särskild utredare för att göra en genomgripande översyn av påföljdssystemet för vuxna och unga lagöverträdare. Utredningen var klar 2012 (SOU 2012:34). Utredningen föreslår bland annat att villkorligt fängelse införs i påföljdssystemet, att villkorlig dom och skyddstillsyn avskaffas, att fängelsestraff under ett år för tidigare ostraffade personer ska utdömas villkorligt, att villkorligt fängelse alltid ska kombineras med ytterligare en sanktion, att frivårdens insatser ska öka, att återfall i brott ska följas upp av ett skärpt straff och att lika allvarliga brott ska leda till lika ingripande påföljder – olika brottstyper ska behandlas lika vid valet av påföljd. Utredningen redovisar inte några detaljerade konsekvenser om förslagen genomförs utan förväntar att antalet fängelsedömda i anstalt minskar samtidigt som frivårdens ansvar ökar. Om utredningens förslag genomförs kommer de att träda i kraft tidigast under slutet av prognosperioden.

Bedrägerier är ett brott som ökar i omfattning (se tidigare avsnitt). Egendomsskyddsutredningen (SOU 2013:85) föreslår införande av bland annat ett särskilt brott – grovt fordringsbedrägeri – (bluffakturor) som innebär att systematiska fakturabedrägerier ska ha samma straffskala som grovt bedrägeri. Utredningen föreslår ytterligare ett nytt brott för identitetsstöld, identitetsintrång, med en straffskala på upp till två års fängelse.

Pågående utredningar av stor betydelse för Kriminalvården

Det pågår minst två utredningar som har för avsikt att skärpa straffen. Förlängs straffen för brott som har stora volymer i Kriminalvården, exempelvis narkotikabrott, våldsbrott samt tillgreppsbrott, kan det medföra stora effekter. Det är svårt att bedöma eventuella effekter i nuläget eftersom Kriminalvården inte vet hur förslagen kommer att se ut och heller inte hur de kommer att tillämpas i domstolarna.

Det pågår en översyn av narkotikabrotten och narkotikasmuggningslagen (Dir 2013:62). Utredaren har bland annat i uppdrag att föreslå ändringar för att åstadkomma en modern straffrättslig reglering för narkotikabrott som tydligt ger uttryck för en sträng, fast och konsekvent syn på all illegal hantering av narkotika.

Det pågår även en utredning som ska överväga och föreslå ändringar av straffskalorna för grov misshandel, rån, grovt rån, grov utpressning och andra allvarliga våldsbrott (Dir 2013:30). Syftet är att höja straffnivån för dessa brott.

Interna påverkansfaktorer

Ett antal interna påverkansfaktorer som skulle kunna påverka klientvolymerna har identifierats och värderats. Några kan komma att till viss del påverka det teoretiska behovet av platser i anstalt och häkte. Det är främst användningen av olika utslussningsåtgärder som kan påverka antalet klienter i anstalt. Hanteringen av inställelser av dömda klienter som är på fri fot kan i viss mån också påverka. En annan och kanske den viktigaste interna påverkansfaktorn är minskade

återfall. I Kriminalvårdens pågående återfallsstudie är det dock ännu svårt att se några bestämda trender, även om återintaget i anstalt minskat under 2000-talet. Kriminalvården har därför valt att inte justera de statistiska framskrivningarna med anledning av de interna påverkansfaktorerna.

Platstillgången och interna regler kan påverka antalet verkställighetsfall, det vill säga klienter med lagakraftvunna domar som väntar i häkte för att placeras på anstalt. Tendensen under 2013 har varit att verkställighetsfallen varit på en lägre nivå än tidigare. Därför anpassas antagandena om antalet verkställighetsfall i genomsnitt ned från 200 till 125. Sänkningen får vissa konsekvenser för beräkningen av det teoretiska behovet av antalet platser i anstalt och häkte. Antalet övriga i häkte som inte är häktade beräknas uppgå till i genomsnitt 80 klienter under prognosperioden.

Påverkansfaktorernas effekter sammantaget

Kriminalvården har svårt att i dag bedöma såväl när i tid och hur mycket påverkansfaktorerna kommer att påverka klienttillströmningen i olika kriminalvårdspåföljder. Kriminalvården kan heller inte avgöra om utredningars förslag i sin helhet kommer att godtas eller förkastas, eller vilka förslag i utredningarna som kommer att bli verklighet. Den sammanlagda bedömning Kriminalvården kan göra i dag är att om Påföljdutredningen genomförs kommer detta troligtvis att leda till ett lägre behov av fängelseplatser samtidigt som det behövs en förstärkning av frivården. Genomförs förslagen i Psykiatrilagsutredningen kommer det att krävas fler fängelseplatser. Förutom dessa utredningar pågår översyner av att skärpa straffen för grova våldsbrott och narkotikabrott. När i tiden och hur dessa förslag kommer att tillämpas av domstolarna är i dag osäkert.

Slutlig prognos

De slutliga prognoserna har utarbetats efter en analys av de statistiska framskrivningarna och de identifierade påverkansfaktorernas tänkbara betydelse samt en analys av relationerna gentemot andra delar av rättskedjan, detta för att säkerställa att relationerna är rimliga. Kriminalvården har valt att inte göra några bedömningsjusteringar av de statistiska framskrivningarna. Konsekvenserna av påverkansfaktorerna är alldeles för osäkra, dels i antal, dels när i tid de skulle kunna påverka.

Resursbehov med anledning av prognoserna – det teoretiska platsbehovet

Klientprognoserna får konsekvenser för Kriminalvårdens behov av lokaler i form av platser på anstalt och häkte. Behovet kan betraktas som teoretiskt eftersom det dessutom finns andra faktorer som påverkar själva lokalbehovet, till exempel indelning i olika säkerhetsklasser, tillbyggnader, renoveringar och eventuella avvecklingar av befintliga lokaler. Behovet av platser utifrån prognosresultatet redovisas nedan. Beräkningarna bygger likt tidigare år på en genomsnittlig antagen beläggning om 90 procent i anstalt och 95 procent i häkte. Säsongsvariationer gör att beläggningen vissa tider under året är betydligt högre än de angivna procenttalen. Dessutom förutsätts att det i genomsnitt finns 125 klienter med lagakraftvunnen fängelsestraff i häkte som väntar på anstaltsplacering. Utöver de som är häktade förväntas i genomsnitt ytterligare 80 personer befinna sig i häkte. Nedan redovisas en tabell med ett teoretiskt platsbehov. Siffrorna är avrundade. Denna tabell bör användas med stor försiktighet eftersom denna klientprognos innehåller en ovanligt stor osäkerhet.

Tabell 24. Platsbehov 2013–2017 grundat på klientprognoserna och en beläggning om 90 procent i anstalt och 95 procent i häkte.

Teoretiskt platsbehov givet 90 procents beläggning i anstalt och 95 procent i häkte					
Kategori	2013	2014	2015	2016	2017
Anstalt	4500	4160	3960	3850	3740
Häkte	1780	1810	1810	1820	1830
Totalt	6280	5970	5770	5670	5570

UPPFÖLJNING AV TIDIGARE PROGNOSE

Utfallet 2010, 2011, 2012 och 2013 jämfört med prognos

Inledning

För att göra så rättvisande prognoser som möjligt är det angeläget att jämföra det faktiska utfallet med tidigare lagda prognoser, vilket ger en kunskap om hur prognoserna i praktiken har fungerat. Uppföljningen väcker viktiga frågeställningar. Hur stora var avvikelserna mellan tidigare prognoser och faktiska utfall? Finns det någon tendens till strukturella över- eller underskattningar? Har trendbrott kunnat förutsägas?

Tabellerna nedan redovisar prognosavvikelserna i procent. Jämförelsen mellan de olika verksamhetsvolymerna bör främst göras utifrån procenttalen, eftersom enheterna (volymerna) skiljer sig åt mellan myndigheterna. Det bör dock noteras att olika tidsserier är olika svåra att prognostisera, exempelvis beroende på hur de tidigare har varierat. En tidsserie som ändras mycket från år till år är svårare att prognostisera än en tidsserie som varierar i liten grad runt en nivå eller trend (öknings- eller minskningstakt). I de flesta fall har en statistisk prognos genererat en slutlig prognos, men ibland har den också justerats för bedömningsfaktorer eller relationer till tidigare led i rättskedjan. Uppföljningen studerar enbart de slutliga prognoserna, det vill säga inklusive bedömnings- och relationsmässiga justeringar.

Åklagarmyndighetens prognosavvikelser bör tolkas med försiktighet i och med att myndigheten bytte datalager under 2012, vilket gjort att vissa justeringar gjorts för att kunna följa upp tidigare prognoser²³. Skattningarna av prognosavvikelserna innehåller alltså något högre osäkerhet än för de andra myndigheterna.

Nedan redovisas respektive myndighets prognoser från 2009, 2010, 2011 och 2012 års rapporter, som sedan jämförs med de faktiska utfallen. I slutet kommenterar Brottsförebyggande rådet prognosavvikelserna.

²³ I *bilaga 1* redogörs mer utförligt om bytet av datalager och dess konsekvenser.

Polisen

I tabell 25 jämförs prognoserna av *inkomna ärenden* med det faktiska utfallet. Utfallet i 2009 års rapport var sämre än i de senare årens rapporter. Prognosprecisionen i 2010, 2011 och 2012 års rapporter var god, vilket de ettåriga prognoserna indikerar. Prognoserna på 1 -års sikt avvek med +4,9 % i 2009 -års rapport, -1,4 % i 2010 -års rapport, +1,2 % i 2011 -års rapport respektive -0,2 % i 2012 -års rapport.

Tabell 25. Uppföljning av tidigare prognoser för inkomna ärenden

Inkomna ärenden	2010	2011	2012	2013
Prognosrapport 2009	1 273 850	1 303 300	1 334 100	1 366 100
Utfall	1 214 255	1 242 835	1 223 416	1 221 737
Över-/underskattning	+4,9 %	+6,5 %	+9,2 %	+11,8 %
Prognosrapport 2010		1 225 700	1 229 800	1 232 800
Utfall		1 242 835	1 223 416	1 221 737
Över-/underskattning		-1,4 %	+0,5 %	+0,9 %
Prognosrapport 2011			1 238 500	1 247 200
Utfall			1 223 416	1 221 737
Över-/underskattning			+1,2 %	+2,1 %
Prognosrapport 2012				1 219 500
Utfall				1 221 737
Över-/underskattning				-0,2 %

I tabell 26 nedan jämförs prognoserna av *ärenden redovisade till åklagare* med det faktiska utfallet. Prognosavvikelserna för 2012 och 2013 var höga i samtliga rapporter. I den senaste rapporten lades prognosen för 2013 avsevärt högre än det faktiska utfallet. De 1-åriga prognoserna avvek med -0,7 % i 2009 -års rapport, +2,2 % i 2010 -års rapport, +7,5 % i 2011 -års rapport respektive +14,5 % i 2012 - års rapport.

Tabell 26. Uppföljning av tidigare prognoser för ärenden redovisade till åklagare

Ärenden redovisade till åklagare	2010	2011	2012	2013
Prognosrapport 2009	212 400	219 380	227 140	235 910
Utfall²⁴	213 969	209 215	195 762	174 859
Över-/underskattning	-0,7 %	+4,9 %	+16,0 %	+34,9 %
Prognosrapport 2010		213 900	218 100	222 100
Utfall		209 215	195 762	174 859
Över-/underskattning		+2,2 %	+11,4 %	+27,0 %
Prognosrapport 2011			210 400	212 600
Utfall			195 762	174 859
Över-/underskattning			+7,5 %	+21,6 %
Prognosrapport 2012				200 200
Utfall				174 859
Över-/underskattning				+14,5 %

²⁴ Det historiska utfallet är inklusive brottskoden 9001

Åklagarmyndigheten

I *tabell 27* jämförs prognoserna av *inkomna brottsmisstankar* med det faktiska utfallet. Prognosavvikelserna var höga i samtliga rapporter. De 1-åriga prognoserna avvek med +0,2 %, +4,1 %, +8,9 % respektive +7,7 % jämfört med utfallet.

Tabell 27. Uppföljning av tidigare prognoser för inkomna brottsmisstankar

Inkomna brottsmisstankar	2010	2011	2012	2013
Prognosrapport 2009				588 756*
Utfall				460 748
Över-/underskattning	+0,2 %	+3,7 %	+14,0 %	+27,8 %
Prognosrapport 2010				577 080*
Utfall				460 748
Över-/underskattning		+4,1 %	+13,2 %	+25,2 %
Prognosrapport 2011				546 000*
Utfall				460 748
Över-/underskattning			+8,9 %	+18,5 %
Prognosrapport 2012				496 000
Utfall				460 748
Över-/underskattning				+7,7 %

* I och med byte av datalager var det nödvändigt att länka samman de olika datalagren. Utfallssiffran är från nya datalagret. Prognosvärdena har räknats om för att kunna presentera över-/underskattningar. Dessa prognosavvikelser är alltså något mer osäkra än andra avvikelser. Prognoserna i 2012 års prognosrapport är inte omräknade eftersom det nya datalagret användes till prognoserna.

I *tabell 28* jämförs prognoserna av *brottsmisstankar med åtalsbeslut* med det faktiska utfallet. Prognosavvikelserna för 2012 och 2013 var höga i samtliga rapporter. De 1-åriga prognoserna avvek med -5,0 %, +0,8 %, +9,7 % respektive +11,1 % jämfört med utfallet.

Tabell 28. Uppföljning av tidigare prognoser för brottsmisstankar med åtalsbeslut

Brottsmisstankar med åtalsbeslut	2010	2011	2012	2013
Prognosrapport 2009				223 278
Utfall				180 996
Över-/underskattning	-5,0 %	-4,3 %	+10,7 %	+23,4 %
Prognosrapport 2010				233 580
Utfall				180 996
Över-/underskattning		+0,8 %	+16,0 %	+29,1 %
Prognosrapport 2011				219 300
Utfall				180 996
Över-/underskattning			+9,7 %	+21,2 %
Prognosrapport 2012				201 000
Utfall				180 996
Över-/underskattning				+11,1 %

* I och med byte av datalager var det nödvändigt att länka samman de olika datalagren. Utfallssiffran är från nya datalagret. Prognosvärdena har räknats om för att kunna presentera över-/underskattningar. Dessa prognosavvikelser är alltså något mer osäkra än andra avvikelser. Prognoserna i 2012 års prognosrapport är inte omräknade eftersom det nya datalagret användes till prognoserna.

Sveriges Domstolar

I *tabell 29* jämförs prognoserna av *inkomna brottmål* med det faktiska utfallet. Prognoserna i 2010, 2011 och 2012 års rapporter var relativt höga i jämförelse med utfallet. De 1-åriga prognoserna avvek med -3,9 %, +5,7 %, +5,0 % respektive +5,2 % jämfört med utfallet.

Tabell 29. Uppföljning av tidigare prognoser för inkomna brottmål

Inkomna brottmål	2010	2011	2012	2013
Prognosrapport 2009	88 800	92 300	96 300	100 500
Utfall	92 438	90 894	89 798	85 543
Över-/underskattning	-3,9 %	+1,5 %	+7,2 %	+17,5 %
Prognosrapport 2010		96 100	99 900	103 900
Utfall		90 894	89 798	85 543
Över-/underskattning		+5,7 %	+11,2 %	+21,5 %
Prognosrapport 2011			94 300	97 400
Utfall			89 798	85 543
Över-/underskattning			+5,0 %	+13,9 %
Prognosrapport 2012				90 000
Utfall				85 543
Över-/underskattning				+5,2 %

I *tabell 30* jämförs prognoserna av *avgjorda brottmål* med det faktiska utfallet. Prognosavvikelsena för 2012 och 2013 var något höga i samtliga rapporter. De 1-åriga prognoserna avvek med -2,3 %, +1,6 %, +5,4 % respektive +4,6 % jämfört med utfallet.

Tabell 30. Uppföljning av tidigare prognoser för avgjorda brottmål

Avgjorda brottmål	2010	2011	2012	2013
Prognosrapport 2009	88 700	92 500	96 500	101 200
Utfall	90 793	92 780	90 360	86 083
Över-/underskattning	-2,3 %	-0,3 %	+6,8 %	+17,6 %
Prognosrapport 2010		94 300	98 100	102 000
Utfall		92 780	90 360	86 083
Över-/underskattning		+1,6 %	+8,6 %	+18,5 %
Prognosrapport 2011			95 200	97 800
Utfall			90 360	86 083
Över-/underskattning			+5,4 %	+13,6 %
Prognosrapport 2012				90 000
Utfall				86 083
Över-/underskattning				+4,6 %

Kriminalvården

I *tabell 31* jämförs prognoserna av *medelantalet häktade* med det faktiska utfallet. Samtliga rapporter prognosticerade utvecklingen väl. De 1-åriga prognoserna avvek med -1,2 %, +1,1 %, -0,1 % respektive +4,3 % jämfört med utfallet.

Tabell 31. Uppföljning av tidigare prognoser för medelantalet häktade

Häktade	2010	2011	2012	2013
Prognos 2009	1 495	1 560	1 630	1 720
Utfall	1 514	1 568	1 571	1 486
Över-/underskattning	-1,2 %	-0,5 %	+3,7 %	+15,7 %
Prognos 2010		1 550	1 575	1 625
Utfall		1 568	1 571	1 486
Över-/underskattning		-1,1 %	+0,2 %	+9,4 %
Prognos 2011			1 570	1 600
Utfall			1 571	1 486
Över-/underskattning			-0,1 %	+7,7 %
Prognos 2012				1 550
Utfall				1 486
Över-/underskattning				+4,3 %

I *tabell 32* jämförs prognoserna för *medelantalet fängelsedömda* med det faktiska utfallet. I samtliga rapporter överskattades medelantalet fängelsedömda. De 1-åriga prognoserna avvek med +3,1 %, +3,9 %, +3,4 % respektive +4,2 % jämfört med utfallet.

Tabell 32. Uppföljning av tidigare prognoser för medelantalet fängelsedömda

Fängelsedömda	2010	2011	2012	2013
Prognos 2009	4 980	5 190	5 425	5 725
Utfall	4 832	4 718	4 528	4 147
Över-/underskattning	+3,1 %	+10,0 %	+19,8 %	+38,1 %
Prognos 2010		4 900	4 950	5 000
Utfall		4 718	4 528	4 147
Över-/underskattning		+3,9 %	+9,3 %	+20,6 %
Prognos 2011			4 680	4 640
Utfall			4 528	4 147
Över-/underskattning			+3,4 %	+11,9 %
Prognos 2012				4 320
Utfall				4 147
Över-/underskattning				+4,2 %

I *tabell 33* jämförs prognoserna för *medelantalet i frivård* med det faktiska utfallet. I samtliga rapporter överskattades medelantalet i frivård. De 1-åriga prognoserna avvek med +3,6 %, +4,1 %, +1,8 % respektive +4,1 % jämfört med utfallet.

Tabell 33. Uppföljning av tidigare prognoser för medelantalet klienter i frivård totalt

Frivården	2010	2011	2012	2013
Prognos 2009	14 725	15 125	15 525	15 825
Utfall	14 217	14 043	13 903	13 043
Över-/underskattning	+3,6 %	+7,7 %	+11,7 %	+21,3 %
Prognos 2010		14 625	14 650	15 050
Utfall		14 043	13 903	13 043
Över-/underskattning		+4,1 %	+5,4 %	+15,4 %
Prognos 2011			14 150	14 290
Utfall			13 903	13 043
Över-/underskattning			+1,8 %	+9,6 %
Prognos 2012				13 580
Utfall				13 043
Över-/underskattning				+4,1 %

Brottsförebyggande rådets kommentarer

I så gott som samtliga rapporter lades prognoserna högre än utfallet. En förklaring till detta är att den uppåtgående trenden för polisens utflöde, ärenden redovisade till åklagare, bröts 2009, varefter den började minska. Trendbrottet för ärenden redovisade till åklagare påverkar inte bara polisens prognoser, utan även flödet i rättskedjan. Åklagarmyndigheten och Domstolsverket har fått ett minskat inflöde, vilket gjort att deras utflöde också har minskat. Trendbrottet identifierades inte innan det inträffade, vilket man ytterst sällan gör. Prognoserna i senare års rapporter lades högre än utfallet, vilket har att göra med att det i närtid är svårt att avgöra om det är en tillfällig avvikelse från en uppåtgående trend eller en varaktig övergång till minskande volymer.

Kriminalvårdens volymer har inte på samma sätt påverkats av trendbrottet eftersom kopplingen till tidigare led inte är lika stark. Kriminalvårdens volymer påverkas i hög grad av andra faktorer såsom lagstiftning och domstolspraxis.

Det är alltså tydligt att prognoserna i tidigare rapporter överskattat utvecklingen för de flesta volymerna i rättskedjan. Överskattningarna beror till stor del på trendbrott i tidsserierna, det vill säga att en historisk utveckling byts mot en delvis motsatt utveckling. Överskattningarna av tidsserierna kan inte bara förklaras med att trendbrott inträffat. Hade tidsseriemodeller med flexibel tidslängd på trenden använts hade prognoser på 1–2 års sikt genererat något lägre avvikelser. Modeller som beaktar tidigare led hade i vissa fall kunnat minska de 1-åriga prognosernas överskattningar. Dock hade även andra antaganden och andra modeller inneburit överskattningar och potentiella vinster med att använda sådana hade möjligtvis gett upphov till nya problem. Oavsett hur avancerade statistiska prognosmodeller som används tenderar de att missa att förutse denna typ av trendbrott.

I 2012 års rapport lade Polisen prognosen över ärenden redovisade till åklagare avsevärt högre än utfallet 2013. Det har delvis att göra med att de statistiska modellerna som användes i hög grad utgick från ett antagande om att en långsiktig uppåtgående trend förelåg. På så sätt blev prognoserna högre än det faktiska utfallet. Rimligare antaganden om att det inte föreligger någon långsiktig trend, eller att en ny trend föreligger sedan 2009, hade predicerat utvecklingen bättre.

BILAGA 1: POLISENS INDELNING I 10 BROTTSKATEGORIER

- Våldsbrott: I brottskategorin ingår bland annat *misshandel* enligt 3 kap. 5–6 § BrB, *våldtäkt* enligt 6 kap. 1, 4 § BrB, *olaga hot* enligt 4 kap. 5 § BrB, *rån mot privatperson* enligt 8 kap. 5, 6 § BrB och *grov kvinnofridskränkning* enligt 4 kap. 4a § BrB.
- Övriga brott mot person: Brottskategorin består bland annat av brottstyperna *ofredande* enligt 4 kap. 7 § BrB, *ärekränkingsbrott* enligt 5 kap. BrB, *hemfridsbrott (olaga intrång)* enligt 4 kap. 6 § BrB, *dataintrång* enligt 4 kap. 9c § BrB, *sexuellt tvång/övergrepp/ofredande* enligt 6 kap. BrB (ej våldtäkt), *vållande till annans död* enligt 3 kap. 7, 10 § BrB, *vållande till kroppsskada eller sjukdom* enligt 3 kap. 8, 10 § BrB och *människohandel* enligt 4 kap. 1a § BrB.
- Skadegörelsebrott: Brottskategorin består av skadegörelsebrott enligt 12 kap BrB.
- Tillgreppsbrott (exkl. i butik): Brottskategorin består av tillgreppsbrott enligt 8 kap. BrB, exklusive rån och tillgrepp i butik, varuhus o.d.
- Narkotikabrott: I brottskategorin ingår bland annat brottstyperna innehav och bruk av narkotika samt överlåtelse enligt narkotikastrafflagen (1968:64) och dopningsbrott enligt lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.
- Trafikbrott: I trafikbrott ingår brott mot trafikbrottslagen (1951:649), sjölagen (1994:1009), 20 kap. vållande till annans död i samband med trafikolycka enligt 3 kap. 7 § BrB och övrig trafiklagstiftning. De vanligast förekommande brottstyperna i trafikbrottslagen är olovlig körning/grov olovlig körning, rattfylleri/grovt rattfylleri och rattfylleri under påverkan av narkotika. I övrigt är de största brottstyperna brott mot hastighetsbestämmelserna, beteendebrott och brott mot brukande av oregistrerat, avställt, oskattat, körförbudsbelagt fordon.
- Tillgrepp i butik: I brottskategorin ingår brottstypen stöld, snatteri utan inbrott från butik, varuhus, kommersiell utställningslokal enligt 8 kap, 1, 2, 4 § BrB.
- Bedrägeribrott m.m.: Brottskategorin består av brott enligt 9 kap. BrB – Bedrägeri och annan oredlighet samt bidragsbrottslagen (2007:612).
- Övriga BrB-brott: Brottskategorin består av ett antal kapitel i brottsbalken. De mest tongivande är 10 kap. BrB – Förskingring och annan trolöshet.
- Övriga specialstraffrättsliga brott: I brottskategorin ingår brott mot specialstraffrätten (exklusive trafikbrottslagen och narkotikabrottslagen), bl.a. brott mot alkohollagen (2010:1622), brott mot vapenlagen (1996:67) och brott mot knivlagen (1988:254).

BILAGA 2: METODBILAGA

Prognosernas framtagning

Prognoserna tas fram under hösten och uppdateras sedan efter årsskiftet. Så här ser tillvägagångssättet ut:

1. Under hösten görs preliminära statistiska prognoser utifrån analys och modellering av tidsserier.
2. Relationerna mellan de olika prognoserna studeras och jämförs med de historiska relationerna. I de fall relationerna bedöms som orimliga övervägs justering av en eller flera prognoser.
3. Kvalitativa påverkansfaktorer identifieras och bedöms. I enskilda fall leder det till att någon prognos justeras.
4. Efter årsskiftet uppdateras prognoserna utifrån aktuell månadsstatistik och publicerade årsdata. En slutlig prognos fastställs.

Datamaterial

Polisen använder årsdata från 2000, och i vissa fall 2004, för att konstruera modeller. Åklagarmyndigheten använder detaljerad statistik med information från och med 2008, vilket var året då ett nytt datalager togs i drift. Ekobrottsmyndigheten använder månadsdata från och med 2008. Domstolsverket använder månadsstatistik från och med 2000. Kriminalvården använder sig i regel av månadsstatistik från och med 1996, och i vissa fall används en kortare tidsperiod.

För att öka den statistiska verktygslådan är det eftersträvansvärt att ha så långa tidsserier som möjligt, givet att de håller någorlunda god kvalitet. I vissa fall kan det vara lämpligt att använda kortare tidsserier, till exempel när något speciellt har inträffat, till exempel ett trendbrott. De längsta tidsserierna som finns tillgängliga på de valda verksamhetsvolymerna har i hög grad använts. Längden och kvaliteten på tidsserierna påverkar också vilka statistiska modeller som används. Enkla modeller är att föredra då tidsserierna är korta. Om serierna sträcker sig långt tillbaka i tiden (flera decennier) eller finns på kvartals- eller månadsnivå samt bedöms hålla god kvalitet kan mer avancerade modeller användas.

Hur en statistisk modell identifieras

För att välja modell analyseras först respektive tidsserie visuellt. Trender och eventuella trendbrott diskuteras. Om det finns misstänkta outliers, det vill säga extremvärden, diskuteras orsakerna till dessa och de behandlas på lämpligt sätt. Ofta görs en bedömning av rimligheten i prognoserna i detta läge utifrån förväntad inverkan från bedömningsfaktorer och relationer till tidigare led i rättskedjan. Därefter beräknas modellanpassningsmått, som beskriver hur väl modellerna anpassar sig på det kända datamaterialet. Vilket mått som används varierar mellan myndigheterna.

Åklagarmyndigheten har i år gått över till en beräkningsmodell, som är annorlunda jämfört med övriga prognosmodeller i rapporten, vilket har inneburit att ett annat tillvägagångssätt tillämpats.

Nedan presenteras de olika modellanpassningsmått som används (R^2 , MAPE och AIC) samt hur man kan resonera kring residualdiagnostik.

Förklaringsgrad (R^2)

Förklaringsgrad (R^2) mäter hur stor del av det historiska datamaterialet som kan förklaras av den statistiska modellen. R^2 beräknas som andelen förklarad varians av den totala variansen.

Ett extremfall är när $R^2 = 0$. Då förklaras inget av det historiska datamaterialet av modellen. Ett annat extremfall är när $R^2 = 1$. Då förklaras hela datamaterialet av modellen.

Procentuell medelabsolutavvikelse (MAPE)

Procentuell medelabsolutavvikelse (MAPE) är den procentuella medelavvikelsen mätt i absolutvärden. Avvikelsemättet är, liksom R^2 , ett relativt mått. MAPE är alltså oberoende av datamaterialets nivå. Dessutom är det angivet i absoluta tal, vilket innebär att alla tal, även de negativa, räknas som positiva. På så sätt tar måttet inte hänsyn till om modellen över- eller underskattar, utan undersöker endast storleken på de genomsnittliga avvikelserna.

$$\text{MAPE} = 100 * |(F_t - Y_t)/Y_t|$$

Där F_t är modellvärdet och Y_t är det verkliga värdet.

Akaike's informationskriterium (AIC)

Akaike's informationskriterium (AIC) är ett mått som ofta används vid ARIMA-modellering. Till skillnad från R^2 bestraffar måttet om antalet variabler i modellen ökar. Om modellens komplexitet ökar (fler variabler) beaktar måttet detta genom att öka den uppmätta prognosavvikelsen.

$$\text{AIC} = -2 * \log(L) + 2 * m$$

där L=Likelihoodfunktionen

$m = p + q + P + Q$ (dvs. antalet variabler vid ARIMA-modellering)

Residualdiagnostik

I de fall där någorlunda avancerade prognosmodeller använts kontrolleras residualerna utifrån följande checklista:

1. Om residualerna är oberoende av varandra (ingen autokorrelation²⁵ mellan residualerna).
2. Om residualerna är normalfördelade.
3. Om residualernas medelvärde är konstant (residualerna ökar eller minskar inte med tiden).
4. Om residualernas varians är konstant (residualernas varians ökar eller minskar inte med tiden)

Om möjligt, identifieras modeller där alla fyra punkterna uppfyllts. Dessvärre finns det andra fallgropar, som att modellerna blir väl komplexa i de fall då flertalet variabler inkluderas. Det finns också risk för att modellerna blir överanpassade, det vill säga att även slumpmässig variation inkluderas i modellerna. Komplexa och/eller överanpassade modeller kan leda till höga prognosavvikelser.

²⁵ Autokorrelation definieras som graden av linjärt beroende mellan två värden på tidsavstånd s i tidsserien.

Modellerna kontrolleras alltså utifrån checklistan och ett resonemang förs kring modellernas komplexitet och eventuella överanpassning.

Prognosmodeller

Rapporten innehåller flertalet prognoser, och olika prognosmodeller används för olika typer av inflöden och utflöden. Prognosmodellerna kan grovt delas in i två typer av modeller:

- Beräkningsmodeller
- Tidsseriemodeller

En beräkningsmodell är en modell som utgår från detaljerad information, antaganden och bedömningar som generar en prognos om hur flödena i framtiden kommer att se ut. Modellen utnyttjar detaljerad information i nutid, men har i detta fall mindre information över tid, vilket innebär en viss osäkerhet. Dessutom kan det finnas samvariation mellan faktorer (t.ex. balanser och handläggningstider), vilket inte vägs in i Åklagarmyndighetens modell. Utöver beräkningsmodeller används tidsseriemodeller av olika slag. Tidsseriemodellerna baseras uteslutande på historiska sifferserier som baserar prognosen på historiska trender och hur verksamhetsvolymen historiskt har varierat. I vissa fall baserar sig modellen på utvecklingen i tidigare led. En nackdel med tidsseriemodellerna är att de inte innehåller lika detaljerad information som beräkningsmodellerna gör. Tidsseriemodellerna förutsätter också att det finns ett historiskt mönster som återkommer i framtiden. Hur Åklagarmyndighetens beräkningsmodell tas fram presenteras närmare i Åklagarmyndighetens kapitel.

Nedan redovisas tidsseriemodellerna som används i rapporten.

Linjär modell

Linjär modell kallas egentligen enkel linjär regression, där tiden används som förklarande variabel.

$$F_t = a + bt$$

där

F_t är det modellerade inflödet till/utflödet från en myndighet (dvs. verksamhetsvolymen). Alltså vad modellen predicerar inflödet/utflödet att vara ett visst år.

a och b är konstanter

t är tiden mätt i år

Logaritmisk modell

Logaritmisk modell liknar den linjära modellen, men där tiden är logaritmerad. Logaritmeringen sker med det naturliga talet e .

$$F_t = a + b \log(t)$$

där

F_t är en modellerad verksamhetsvolymår t

a och b är konstanter

t är tiden mätt i år

Logaritmisk modell med säsongsfaktorer

Den logaritmiska modellen kan även göras på månadsdata. Ibland inkluderas även säsongsfaktorer i modellen.

$$F_t = \alpha + \beta_0 \log(t) + \beta_1 S_1 + \beta_2 S_2 + \dots + \beta_{11} S_{11}$$

där

F_t är en modellerad verksamhetsvolymår t

α och β_i är konstanter ($i=1, 2, \dots, 12$)

t är tiden mätt i månader

S_i är säsongsfaktorer

Polynommodeller

En polynommodell kan innehålla flera grader. Vid ett förstgradspolynom inkluderas endast en tidsvariabel (t) och är samma modell som *linjär modell*. Vid en andragsgradsmodell inkluderas två tidsvariabler, t och t^2 . Polynommodeller av högre grader är ovanligt.

$$F_t = a + bt + ct^2 + dt^3 + \dots + \delta t^y$$

där

F_t är en modellerad verksamhetsvolymår t

a, b, c, d, \dots och δ är konstanter

t är tiden mätt i år

Exponentiell modell

En exponentiell modell kan ha en *tilltagande* positiv trend, vilket innebär att värdena ökar mer och mer för varje år. Detta inträffar då konstanten c är positiv. Modellen kan också ha en *avtagande* negativ trend, det vill säga minskningen blir mindre och mindre för varje år. Detta inträffar då konstanten c är negativ.

$$F_t = be^{ct}$$

där

F_t är en modellerad verksamhetsvolymår t

b och c är konstanter

t är tiden mätt i år

Medelvärdesmodell

Medelvärdesmodellen konstrueras genom att beräkna medelvärdet av tidigare år. Prognosen innehåller ingen trendmässig ökning utan är således helt horisontell.

$$F_t = \sum_{i=1}^n Y_i / n$$

där

F_t är den modellerade verksamhetsvolymen år t .

Y_i är den faktiska verksamhetsvolymen år i .

n är totalt antal år.

Konstant modell

Den konstanta modellen liknar medelvärdesmodellen på så sätt att prognosen är helt horisontell. Som namnet antyder indikerar modellen en konstant utveckling. Det som skiljer den konstanta modellen från medelvärdesmodellen är att prognosen sätts till föregående års värde. Nivåerna på prognoserna blir således olika, men båda modellerna ger en helt horisontell prognos.

$$F_t = Y_{t-1}$$

där

F_t är den modellerade verksamhetsvolymen år t .

Y_{t-1} är den faktiska verksamhetsvolymen år $t-1$ (dvs. ett år tidigare).

Säsongmodell

En säsongmodell inkluderar enbart säsongskomponenter som antingen kan vara lika stora varje år (s.k. additiv säsong) eller tilltagande med tiden, det vill säga säsongsvariationen ökar med tiden (s.k. multiplikativ säsong).

$$F_t = \alpha + \beta_1 S_1 + \beta_2 S_2 + \dots + \beta_{11} S_{11}$$

där

F_t är en modellerad verksamhetsvolym år t

α och β_i är konstanter ($i = 1, 2, \dots, 12$)

t är tiden mätt i månader

S_i är säsongsfaktorer

Modeller med exponentiell utjämning

Modeller med exponentiell utjämning (även kallade smoothingmodeller) skiljer sig från den linjära modellen, den logaritmiska modellen, den exponentiella modellen, polynommodellerna

och medelvärdesmodellen i och med att de nyaste observationerna viktas tyngre än de äldsta observationerna. Dessa vikter bestäms genom minsta kvadratmetoden. Modellerna anses också vara specialfall av ARIMA-modeller.

Det finns flera typer av utjämningsmodeller. Det som framför allt skiljer utjämningsmodeller åt är om de inkluderar trend och/eller säsong. Ytterligare en aspekt är om trenden är dämpad, det vill säga avtar med tiden.

Säsongsbaserade ARIMA-modeller

ARIMA-modeller är en sorts endimensionella regressionsmodeller, där regressionen sker med den beroende variabeln vid tidigare tidpunkter och med glidande medelvärden²⁶ som förklarande variabler. Utgångspunkten är att det aktuella värdet på en variabel ofta beror på tidigare värden på variabeln. En ARIMA-modell ger ingen information om varför variabeln ändras på det sätt den gör. Modellen tar som utgångspunkt den information, det matematiska mönster, som finns i den observerade tidsserien, och använder därefter detta mönster för att göra prognoser om framtiden. Det finns ingen möjlighet att förklara förändringar i det observerade förloppet och enstaka händelser, till exempel en lagförändring, annat än som ett brott i tidsserierna. Modellens giltighet, eller prognosprecision, är alltså helt beroende av om det matematiska mönstret i datamaterialet upprepar sig eller inte.

ARIMA-modellen kan skrivas som $ARIMA(p,d,q)(P,D,Q)S$

där:

p = Antal autoregressiva parametrar

d = Antal differensbildningar på tidsavstånd 1

q = Antal löpande medelvärdesparametrar

P = Antal autoregressiva säsongparametrar

D = Antal differensbildningar på säsongavstånd

Q = Antal löpande medelvärdes säsongparametrar

S = Antal perioder per säsong

Kedjemodell

Enkel kedjemodell innebär att en verksamhetsvolym förklaras av tidigare leds volym. I modellen kan också intercept och säsongfaktorer inkluderas.

$$F_t = \alpha + \beta_0 x_t + \beta_1 S_1 + \beta_2 S_2 + \dots + \beta_{11} S_{11}$$

F_t är en modellerade verksamhetsvolymen år t

x_t är tidigare leds volym år t

S_1, S_2, \dots, S_{11} är säsongvariabler

²⁶ Tidigare tidsperioders residualer används som förklaringsvariabler, vilket benämns glidanden (eller löpande) medelvärden.

α och β är konstanter

För grundligare genomgången av modellerna hänvisas till relevant litteratur.²⁷

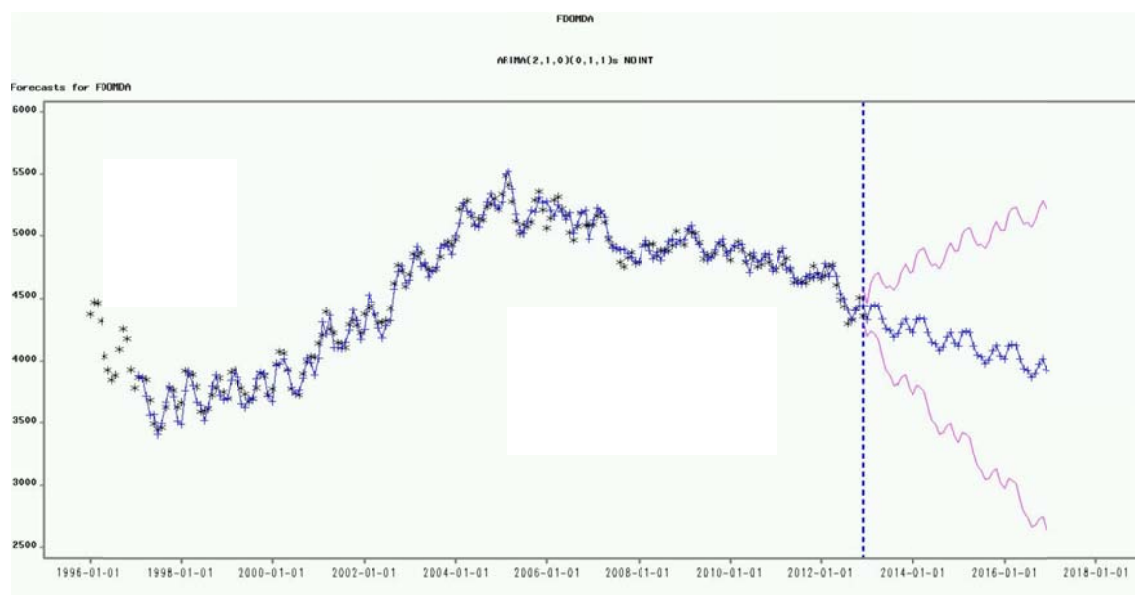
Konfidensintervall

Alla prognoser innehåller ett mått av osäkerhet. En del av denna osäkerhet kan normalt beräknas, till exempel den statistiska osäkerhet som är förknippad med själva modellskattningarna. Ett vanligt sätt att presentera denna typ av osäkerhet är genom att ange konfidensintervall.

Ett konfidensintervall anger graden av osäkerhet för ett försök eller mätvärde. För varje konfidensintervall finns ett värde, en konfidensgrad, till exempel 95 procent, som anger sannolikheten för att det sanna värdet för den uppmätta storheten ligger inom det givna konfidensintervallet.

Nedan visas utfallet för medelantalet fängelsedömda under åren 1996–2012, till denna serie har en ARIMA-modell anpassats. Prognosen för 2013–2016 visas även i diagrammet samt ett 95-procentigt konfidensintervall.

Figur 25. Medelantalet fängelsedömda, 1997–2013, samt prognos 2014–2017 med 95 % konfidensintervall.



²⁷ Se exempelvis Makridakis, Wheelwright och Hyndman, *Forecasting – Methods and applications*, John Wiley & sons, USA, 1998 och Andersson, G. Jorner U. & Ågren A., *Regressions- och tidsserieanalys* (2007).